

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ στην Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων»

Πως η οικονομική κρίση στην Ελλάδα επηρέασε τους νέους ηλικίας 18 έως 35 ετών.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Καραντούνη Σοφία: Α.Μ 40422018019

Επιβλέπων καθηγητής: Λιαργκοβάς Παναγιώτης

ΤΡΙΠΟΛΗ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2020

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλλαν στην ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, οι οποίοι με βοήθησαν και με στήριξαν σε όλη τη διάρκεια εκπόνησής της.

Θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς ευχαριστίες στον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Παναγιώτη Λιαργκόβα, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε με το συγκεκριμένο θέμα και κυρίως για την καθοδήγησή του και τις πολύτιμες συμβουλές του, που βοήθησαν σημαντικά στην ολοκλήρωση της.

Παράλληλα θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου, που χωρίς την ηθική τους συμπαράσταση, δε θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της εν λόγω εργασίας, καθώς και στους φίλους μου που με στήριξαν καθ' όλη τη διάρκεια της.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	4
Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1:Χρηματοοικονομική κρίση.....	7
1.1 Ορισμός χρηματοοικονομικής κρίσης.....	7
1.2 Ορισμός τραπεζικού συστήματος	8
1.3 Ελληνικές τράπεζες	9
1.4 Η Μαρξιστική θεωρία για τις οικονομικές κρίσεις	10
1.5 Το ιστορικό "κραχ του '29"	13
1.6 Κρίσεις από το 1990 έως το 2008.....	17
1.7 Αρχή της οικονομικής κρίσης.....	19
1.8 Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα.....	21
1.9 Αιτίες της οικονομικής κρίσης	24
Κεφάλαιο 2: Οι κοινωνικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης	27
2.1 Συνέπειες της οικονομικής κρίσης	27
2.2 Συνέπειες της οικονομικής κρίσης στους νέους	30
2.3 Συνέπειες στον εργασιακό βίο	31
2.4 Η μετανάστευση	33
2.5 Συνέπειες στην καταναλωτική συμπεριφορά	35
2.6 Συνέπειες στον ψυχολογικό τομέα.....	37
Κεφάλαιο 3: Έρευνα-Ερωτηματολόγιο-SPSS.....	40
3.1 Ερευνητική μεθοδολογία	40
3.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου	42
3.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων SPSS	44
Συμπεράσματα.....	83
Βιβλιογραφία	90
Παράρτημα.....	91

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αρχίζοντας την συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας, νομίζω ότι οφείλω να εξηγήσω τους λόγους που επέλεξα το συγκεκριμένο θέμα. Η αλήθεια είναι, ότι πάρα πολλές ιδέες είχαν περάσει από το μυαλό μου, κατά την διάρκεια των διαλέξεων των μαθημάτων των εξαμήνων, πολλά ήταν τα θέματα που καταπιαστήκαμε με τους καθηγητές και μου κέντρισαν το ενδιαφέρον, να μπω και στην αναζήτηση βαθύτερων και κρυφότερων μονοπατιών.

Πως κατέληξα όμως, στην οικονομική κρίση και ειδικότερα, στο πως επηρεάζονται οι νέοι; Ένας κύριος λόγος, που καταπιάστηκα με αυτό το θέμα, δικαιολογείται από την ηλικία μου. Η αρχή της κρίσης, ή για να το θέσω καλύτερα, η ανακοίνωση ότι η χώρα μας βρίσκεται σε κατάσταση οικονομικής κρίσης, και ότι δηλαδή συνεπάγεται αυτό, με βρίσκει σε μία ηλικία, που αρχίζω και αντιλαμβάνομαι το τι γίνεται και το πώς πρέπει να διαχειριστώ, αυτά τα νέα δεδομένα. Τα χρόνια βέβαια, που ακολούθησαν με έκαναν να βιώσω αυτό το κομμάτι, σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα, αφού μπόρεσε και με επηρέασε από τα φοιτητικά μου χρόνια, έπειτα στην πρώιμη εργασιακή ζωή μου, μέχρι βέβαια και σήμερα, που βρίσκομαι στην αρχή της δημιουργίας της νέας μου οικογένειας. Το γεγονός, ότι ανέφερα κεντρικούς άξονες της ζωής μου, δεν σημαίνει ότι την κρίση δεν την βίωσα στις κοινωνικές, πολιτικές και ψυχολογικές της εκφάνσεις.

Με αυτό τον πολύ σύντομο πρόλογο, επισημαίνω τον λόγο, που ήθελα να ερευνήσω το συγκεκριμένο θέμα, ψάχνοντας αρχικά να βρω την αρχή του "κακού", την πορεία της χώρας μου, που μας οδήγησε σε αυτή την κατάσταση, την γενικότερα εικόνα της Ευρώπης, αλλά και γιατί όχι μία αναζήτηση στο παγκόσμιο οικονομικό σκηνικό. Το δεύτερο σκέλος της εργασίας μου, στοχοποιεί το θέμα, ως προς τους νέους και πως αυτοί επηρεάστηκαν. Ανήκοντας, λοιπόν, και εγώ σε αυτή την κατηγορία, ήθελα να ερευνήσω, αν και οι υπόλοιποι νέοι είχαν την ίδια άποψη με εμένα, τις ίδιες ανησυχίες και τα ίδια βιώματα. Κατ' αυτή την σκέψη, ήταν αναπόφευκτη η δημιουργία ενός ερωτηματολογίου, που θα εξήγε, ασφαλή συμπεράσματα για τις συγκεκριμένη μερίδα της έρευνάς μου.

Επιπλέον, στην διάρκεια του μεταπτυχιακού μου, είχα την ευκαιρία να εκπαιδευτώ για πρώτη φορά στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS, άρα μέσα από αυτή την εργασία, θα έβρισκα πάλι την δυνατότητα να εξασκηθώ στο συγκεκριμένο πρόγραμμα .Εν συντομία, αυτοί είναι οι λόγοι που με έκαναν να αισθανθώ, ως μονόδρομο, την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, δεν τίθεται νομίζω αμφισβήτηση, από κανέναν, το ότι η γενιά μου, και γενικότερα οι νέοι, είναι αυτοί που επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, άρα είναι ένα θέμα, που με αγγίζει, όσο τίποτα άλλο.

Εισαγωγή

Ριζικές αλλαγές, οι οποίες πλέον παίρνουν μόνιμα χαρακτηριστικά έχει επιφέρει η κρίση στις συνήθειες των νέων της χώρας. Ύστερα από δέκα χρόνια ύφεσης και δραστικών περικοπών σε μισθούς και συντάξεις, οι Έλληνες άλλαξαν συνήθειες, επηρεάστηκαν σε κοινωνικό-ψυχολογικό επίπεδο, βιώνουν την ανασφάλεια για το αβέβαιο μέλλον και έγιναν πιο προσεκτικοί στον τρόπο που ξοδεύουν τα χρήματα τους.

Τα αποτελέσματα αυτής της κρίσης είναι οικονομικά, πολιτικά, θεσμικά, κοινωνικά και πολιτισμικά. Επίσης, ένα ακόμα αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης το οποίο άρχισε να αποκτά όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις είναι το φαινόμενο του brain drain.

Το διεθνές περιβάλλον παραμένει ρευστό και εξακολουθεί να επικρατεί έντονη αβεβαιότητα τόσο για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας όσο και για την εξέλιξη της κρίσης χρέους στις ευρωπαϊκές οικονομίες.

Στην εργασία που ακολουθεί εξετάζονται οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους νέους ηλικίας 18-35ετών που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της ύφεσης που βιώνουμε.

Οι επιμέρους στόχοι της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι οι εξής:

- Να κάνουμε μία αναδρομή σε προηγούμενες κρίσεις, στην αρχή της κρίσης στον Ελλαδικό χώρο
- Να εξετάσουμε με μία πρώτη ανάγνωση τις συνέπειες που έχει επιφέρει αυτή η νέα κατάσταση στις ζωές όλων μας και
- Τέλος, μέσα από την βοήθεια ενός ερωτηματολογίου, να εξάγουμε συμπεράσματα για το πώς η κρίση επηρέασε και εξακολουθεί να επηρεάζει τους νέους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1.1 Ορισμός χρηματοοικονομικής κρίσης

Η αρχή της έρευνας μας, σηματοδοτείται από την αναζήτηση ενός όρου για το τι τελικά θα μελετήσουμε. Η πορεία της εργασίας μας, ώστε να καταλήξουμε, στο πως επηρεάζονται οι νέοι άνθρωποι, από την οικονομική κρίση, οφείλει να ξεκινήσει από έναν ορισμό, ώστε να μπορεί να γίνει αντιληπτό από όλους, αυτό που ακούμε και βιώνουμε όλοι, ανεξαιρέτως, τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Τα ΜΜΕ κάνουν λόγο για οικονομική κρίση, εν συντομία όλοι συνηθίσαμε να λέμε " η κρίση", χωρίς να συγκεκριμενοποιούμε σε τι είδους κρίση αναφερόμαστε, και αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι δεν θα μπορούσαμε να αναφερόμαστε σε κάτι άλλο πέρα από αυτό που ζούμε και αισθανόμαστε και επηρεαζόμαστε όλοι, σε διάφορες βαθμίδες και τομείς της ζωής μας. Στην πραγματικότητα, όμως, μιλάμε για την χρηματοοικονομική κρίση.

Η Χρηματοοικονομική Κρίση ορίζεται ως μία χρονική περίοδος κατά την οποία η αγορά υφίσταται μία έντονη καθοδική κίνηση του υποκείμενου παράγοντα, η οποία γίνεται πλήρως αντιληπτή στην αγορά (Sharpe, 1963). Ένας ακόμα ορισμός δόθηκε από τον Mishkin (1992), η χρηματοοικονομική κρίση είναι μία διατάραξη των χρηματοοικονομικών αγορών, η οποία προκαλεί επιδείνωση των προβλημάτων της αντίστροφης επιλογής και του ηθικού κινδύνου, με αποτέλεσμα την ανικανότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διοχετεύουν κεφάλαια με αποτελεσματικό τρόπο στις περισσότερο αποδοτικές επενδυτικές ευκαιρίες. Η διατάραξη αυτή εμφανίζεται αρχικώς σε μια χώρα και στη συνέχεια διαχέεται στο εξωτερικό. Κατά τον Summers (2000), η μετάδοση της κρίσης από χώρα σε χώρα μπορεί να πραγματοποιηθεί με επτά διαφορετικούς μηχανισμούς

: • Η επέλευση κοινών αρνητικών παραγόντων σε δύο ή περισσότερες χώρες, όπως είναι η κρίση στην αγορά των μετοχών σε δύο ή περισσότερες χώρες.

• Οι εμπορικοί δεσμοί μεταξύ δύο χωρών επιτρέπουν τη μεταφορά των αρνητικών μεταβολών σε τιμές και εισοδήματα μεταξύ τους.

- Ο υψηλός ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε έντονες συναλλαγματικές υποτιμήσεις των νομισμάτων.

- Οι χρηματοοικονομικοί δεσμοί μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών μπορούν να οδηγήσουν σε υψηλές συσχετίσεις μεταξύ αγορών περιουσιακών στοιχείων. Επομένως, όταν μία χώρα επενδύει ή δανείζει κάποια άλλη χώρα και υπάρξουν αρνητικά νέα για μία από τις δύο με αποτέλεσμα να επέλθει κρίση σε αυτήν, τότε συμπαρασύρεται και η άλλη χώρα.

- Η μείωση της ρευστότητας στην αγορά μίας χώρας μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των θέσεων των επιχειρήσεων αυτής της χώρας στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η ρευστότητα στις άλλες χώρες.

- Ο πανικός που επικρατεί στους επενδυτές σε περιόδους απότομης και βίαιης πτώσης των τιμών των περιουσιακών στοιχείων.

- Η κρίση σε μία χώρα επηρεάζει τις προσδοκίες των επενδυτών για τυχούσες κοινές αναπτυξιακές υποδομές μεταξύ των δύο χωρών.

Με τη λειτουργία αυτών των μηχανισμών, μία αναστάτωση στο σημείο ισορροπίας μίας χώρας μπορεί να μεταφερθεί στο εξωτερικό. Αναλόγως με τη γεωγραφική έκταση των χωρών που επηρεάζονται από την πρωταρχική αιτία η χρηματοοικονομική κρίση μπορεί να γίνει ακόμη και διεθνής, όπως έγινε στην προκειμένη περίπτωση.

1.2 Ορισμός τραπεζικού συστήματος

Ακολουθεί ένας ακόμα ορισμός ενός όρου που συνέχεια λέγεται και ακούγεται. το τραπεζικό σύστημα. Και βέβαια το πρώτο πράγμα που έρχεται στο μυαλό κάποιου είναι οι τράπεζες, στην πραγματικότητα οι τράπεζες από μόνες σαν "αυτόνομες οντότητες" δεν μπορούν να αποτελέσουν αυτό που ονομάζουμε τραπεζικό σύστημα

Σύμφωνα με τον Νούλα, το τραπεζικό σύστημα αποτελεί τον κεντρικό άξονα του χρηματοοικονομικού συστήματος, το οποίο αποτελείται από τις χρηματοοικονομικές αγορές, τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και τους

χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Η πρωταρχική λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος είναι η διευκόλυνση της μεταφοράς κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες στις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας. Ως χρηματοοικονομικά προϊόντα ορίζεται το σύνολο των προϊόντων τα οποία διαπραγματεύονται στις χρηματοοικονομικές αγορές και, συνήθως, εκδίδονται από τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Ως χρηματοοικονομικός οργανισμός ορίζεται ένα ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα το οποίο ενεργεί ως μία γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ καταθετών και δανειζόμενων, με σκοπό την μεταφορά κεφαλαίων. Ως τράπεζα ορίζεται η συγκέντρωση επενδυτών, οι οποίοι συνεργάζονται για την ίδρυση ενός οργανισμού, ο οποίος παρέχει υπηρεσίες κατάθεσης και χρηματοδότησης και συντονίζουν τις δράσεις τους με σεβασμό στο δανειζόμενο (Boot και Thakor, 1997). Το σύνολο των τραπεζών απαρτίζουν το τραπεζικό σύστημα.

1.3 Ελληνικές τράπεζες

Αξίζει νομίζω σε αυτό το σημείο να δούμε, τι γίνεται ακριβώς στο τραπεζικό σύστημα στην χώρα μας. Είδαμε κάποιους σύντομους γενικούς ορισμούς, που αποτυπώνουν το τι ακριβώς είναι τραπεζικό σύστημα, αλλά κρίνω ότι πρέπει να μελετήσουμε και την ελληνική περίπτωση, ή για να το θέσουμε πιο λιτά, τι ακριβώς συμβαίνει στις ελληνικές τράπεζες και πως, καταλήξαμε να μιλάμε για οικονομική κρίση του τραπεζικού συστήματος και πως, κατ' επέκταση παρατηρούμε να γίνονται συγχωνεύσεις, ή ακόμα, και κλείσιμο των τραπεζών.

Παρά το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, επηρεάζονται από την κρίση λόγω της αύξησης του κόστους χρηματοδότησής τους. Η βασική πηγή δανεισμού των ελληνικών τραπεζών ήταν και συνεχίζει να είναι, οι καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, το κόστος δανεισμού των τραπεζών έχει αυξηθεί και αυτό έχει αναπόφευκτα επιπτώσεις στο επιτόκιο δανεισμού νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν,

σαφώς, περιορισμένες σε σχέση με εκείνες που επήλθαν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους, όπως οι τράπεζες του εξωτερικού που αντιμετώπισαν προβλήματα φερεγγυότητας, «τοξικά ομόλογα» των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό για λόγους που προαναφέρθηκαν. Συνεπώς, οι ελληνικές τράπεζες δεν ήταν υποχρεωμένες να καταγράψουν ζημιές από τέτοια ομόλογα. Θα πρέπει, από την άλλη μεριά, να επισημανθεί στο σημείο αυτό, ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν λόγο να επενδύσουν σε τέτοιου είδους ομόλογα, καθώς η ανάπτυξή τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών βασίστηκε στην επέκταση της δραστηριότητάς τους στη στεγαστική και την καταναλωτική πίστη, και στη διεθνή τους δραστηριότητα που γνώρισε κατά το ίδιο διάστημα πολύ μεγάλη ανάπτυξη.

- Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια, και συνεπώς, ήταν και είναι θωρακισμένες απέναντι στους κινδύνους που ανέκυψαν, με αποτέλεσμα να είναι ασφαλείς και οι καταθέτες τους. Η φερεγγυότητα των ελληνικών τραπεζών δεν κινδύνευσε από αυτήν την κρίση, διότι δεν υπήρχαν οι δίαυλοι για τη μετάδοση και στην Ελλάδα των προβλημάτων που ανέκυψαν στις χώρες που επλήγησαν κατά κύριο λόγο από την κρίση. Ο μοναδικός δίαυλος που αφορούσε και την Ελλάδα ήταν η αύξηση των επιτοκίων που σημειώθηκε στη διατραπεζική αγορά.

1.4 Η Μαρξιστική θεωρία για τις οικονομικές κρίσεις

«Οι οικονομικές κρίσεις της καπιταλιστικής οικονομίας αποτελούν μια άμεσα αντιληπτή πραγματικότητα με συγκεκριμένα –τυπικά χαρακτηριστικά. Αυτός είναι και ο λόγος όπου οι Μαρξ και Ένγκελς είχαν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους αρκετές φορές στις κρίσεις, πολλά χρόνια πριν την ολοκληρωμένη διατύπωση από τον Μαρξ του θεωρητικού συστήματος της Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας». Η νέα διεθνής οικονομική κρίση του καπιταλισμού που πλήττει τις «περιφερειακές» οικονομίες της ευρωζώνης και

την οποία ο ελληνικός λαός βιώνει με τραγικό τρόπο , φέρνει και πάλι στο προσκήνιο συζητήσεις σχετικά με τα αίτια , τις συνέπειες και φυσικά τις πολιτικές εξόδου από την κρίση.

Ο Μαρξ ήταν ο πρώτος στοχαστής που κάνοντας ανάλυση σε βάθος τους νόμους κίνησης και τις αντιφάσεις του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής , προσδιορίζει με ακρίβεια τα κύρια αίτια, τις συνέπειες και την ευκαιρία οριστικής υπέρβασης των κρίσεων. Ο Μαρξ ονομάζει τις οικονομικές κρίσεις , κρίσεις υπερπαραγωγής διευκρινίζοντας παράλληλα: «Υπερπαραγωγή κεφαλαίου , και όχι ξεχωριστών εμπορευμάτων -αν και η υπερπαραγωγή κεφαλαίου περιλαμβάνει πάντα την υπερπαραγωγή εμπορευμάτων- αυτό δεν σημαίνει λοιπόν τίποτε άλλο από υπέρ-συσσώρευση κεφαλαίου».

Η σπουδαιότητα της ανάλυσης του Μαρξ, από μεθοδολογική και θεωρητική άποψη , παραμένει πάντα επίκαιρη και αποτελεί σημείο αναφοράς ,ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε στις σύγχρονες οικονομικές κρίσεις. Όπως επισήμανε ο Μαρξ, η βαθύτερη αίτια των κρίσεων στον καπιταλισμό , έγκειται στον τύπο των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων και πιο συγκεκριμένα στην αντίθεση μεταξύ του κοινωνικού χαρακτήρα της παραγωγής και την ατομική ιδιοποίηση των αποτελεσμάτων της. Πιο συγκεκριμένα, με την εξέλιξη του καταμερισμού της εργασίας στα πλαίσια των καπιταλιστικών επιχειρήσεων , οποιασδήποτε ατομική εργασία γίνεται ένας κρίκος στο σύνολο της κοινωνικής εργασίας και η ξεχωριστή παραγωγή γίνεται ένα τμήμα της συνολικής παραγωγής. Όμως, παρά τον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής , λόγω της ατομικής ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής, τα αποτελέσματα της τα ιδιοποιούνται οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής, οι καπιταλιστές, ενώ οι εργάτες παίρνουν μόνο τα αναγκαία μέσα ύπαρξης με τη μορφή μισθού.

Κύριος στόχος των καπιταλιστών είναι η παραγωγή και ιδιοποίηση υπεραξίας και η συνέχεια κέρδους , που έχει ως πηγή την απλήρωτη εργασία των μισθωτών εργατών. Από την κύρια αντίθεση του καπιταλισμού, προκύπτουν μια σειρά παράγωγες αντιθέσεις , οι οποίες οδηγούν την καπιταλιστική οικονομία σε κρίσεις υπερπαραγωγής. Ειδικότερα, μία από τις πιο κύριες μορφές εκδήλωσης της βασικής αντίθεσης, είναι η αντίθεση, μεταξύ

«παραγωγής και κατανάλωσης». Ο στόχος είναι η επίτευξη του μέγιστου κέρδους αλλά σαν αποτέλεσμα είναι η απεριόριστη αύξηση της παραγωγής . Όπως τονίζει Μαρξ «όσο πιο πολύ αναπτύσσεται η παραγωγική δύναμη , τόσο πιο πολύ η δύναμη αυτή έρχεται σε αντίθεση με τα στενά πλαίσια που καθορίζουν οι σχέσεις κατανάλωσης».

Κάποια άλλη μορφή εκδήλωσης της κύριας αιτίας των κρίσεων , είναι η αντίθεση ανάμεσα του «σκοπού και μέσου» της καπιταλιστικής παραγωγής. Η επιζήτηση όλο και μέγιστου κέρδους οδηγεί τους καπιταλιστές σε τεχνολογικές και οργανωτικές καινοτομίες και στη συγκέντρωση της παραγωγής σε μεγαλύτερες μονάδες για τη δημιουργία «οικονομιών κλίμακας» και απόκτησης μονοπωλιακού πλεονεκτήματος.

Τέλος, «μια άλλη μορφή εκδήλωσης της βασικής αιτίας των κρίσεων , είναι σε κοινωνικό επίπεδο η αντίθεση μεταξύ εργατικής και αστικής τάξης». Η αντίθεση αυτή εκδηλώνεται στο γεγονός ότι σε συνθήκες κρίσεις επιδεινώνεται η θέση της εργατικής τάξης όπου εξαθλιώνεται «σχετικά» και «απόλυτα». Αυξάνει κατακόρυφα την ανεργία, ενώ μένουν στάσιμα απαραίτητα μέσα παραγωγής. Μεγάλος αριθμός εμπορευμάτων μένουν απούλητα και καταστρέφονται , ενώ από την άλλη πλευρά η μεγάλη μάζα των μισθωτών και τα λαϊκά στρώματα ζουν σε συνθήκες φτώχειας και ανέχειας.

Μια σημαντική πτυχή της θεωρίας του Μαρξ για τις κρίσεις σχετίζεται με τον «εξυγιαντικό ρόλο» των οικονομικών κρίσεων στη δραστηριοποίηση του καπιταλιστικού συστήματος, για όσο αυτό συνεχίζει να υπάρχει. Υπάρχουν δύο στοιχειώδη τρόποι με τους οποίους οι καπιταλιστές που επιβιώνουν επωφελούνται από το τεράστιο πλήγμα κεφαλαίων στη διάρκεια της κρίσης. Αρχικά το κλείσιμο των επιχειρήσεων, οδηγώντας ένα τεράστιο κομμάτι της εργατικής τάξης στην ανεργία, δυναμώνει τον ανταγωνισμό των εργατών για δουλειά επιτρέποντας στο κεφάλαιο να μειώσει τους μισθούς.

Κατά δεύτερο λόγο, η κρίση απαξιώνει τα περιουσιακά στοιχεία των επιχειρήσεων . Τελικά , η καπιταλιστική οικονομία οδηγεί με αυτό τον τρόπο σε ένα νέο σημείο εκκίνησης. Όπως αναφέρει ο Μαρξ , « Η στασιμότητα της παραγωγής, θα έχει έτσι προετοιμάσει μια επακόλουθη επέκταση παραγωγής. Και έτσι ο κύκλος αρχίζει εκ νέου την πορεία του» , τίθεται η

βάση για μια καινούρια επέκταση , αλλά πάντοτε με ένα πολύ μεγάλο ανθρώπινο δυναμικό και κοινωνικό κόστος, από τις ζημιές που έχει εν τω μεταξύ επιφέρει η κρίση.

1.5 Το ιστορικό "κραχ του '29"

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929 (αγγλικά: The Great Depression) ήταν μια κατάσταση διεθνούς οικονομικής ύφεσης που διήρκεσε από ένα μέχρι δέκα χρόνια σε διάφορες χώρες του κόσμου. Επρόκειτο για τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και χρησιμοποιείται τον 21ο αιώνα ως παράδειγμα για το πόσο οδυνηρή μπορεί να είναι μια οικονομική καταστροφή. Η "Μεγάλη Ύφεση", όπως χαρακτηρίστηκε στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τους αναλυτές προκλήθηκε μετά από το χρηματιστηριακό κραχ, που ξεκίνησε στις 24 Οκτωβρίου του 1929, την λεγόμενη Μαύρη Πέμπτη. Το τέρμα της κρίσης στις ΗΠΑ ταυτίστηκε με το έναυσμα της πολεμικής οικονομίας του 2ου παγκοσμίου πολέμου, γύρω στο 1939.

Η κρίση είχε καταστροφικές επιπτώσεις τόσο στον ανεπτυγμένο, όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επηρεάστηκε το διεθνές εμπόριο, καθώς επίσης και τα προσωπικά εισοδήματα, τα έσοδα από φόρους, οι τιμές και τα κέρδη. Η οικονομία πόλεων ανά τον κόσμο επλήγη, ιδίως εκείνων που εξαρτιόνταν άμεσα από τη βαριά βιομηχανία. Οι κατασκευές πάγωσαν, οι αγροτό-κτηνοτροφικές εργασίες υποχώρησαν λόγω πτώσης των τιμών στις σοδειές κατά 40% με 60%. Με τη ζήτηση σε διαρκή υποχώρηση, σε συνδυασμό με την έλλειψη εναλλακτικών εργασιών, περιοχές που εξαρτιόνταν από τον πρωτογενή τομέα όπως εκμετάλλευση γης, ορυχείων και ξύλου υπέφεραν ακόμη περισσότερο.

Η μεγάλη κρίση τερματίστηκε σε διαφορετικό χρόνο ανά χώρα. Οι περισσότερες χώρες εφάρμοσαν προγράμματα ανακούφισης και η πολιτική τους ζωή πέρασε αναταραχές, εξωθώντας την ιδεολογία στα άκρα. Σε ορισμένα κράτη, οι απελπισμένοι πολίτες στράφηκαν προς δημαγωγούς εθνικιστές, όπως τον Αδόλφο Χίτλερ, με αποτέλεσμα την έναρξη του 2ου παγκοσμίου πολέμου.

Η μεγάλη κρίση δεν ήταν αποτέλεσμα μιας απότομης πτώσης. Οι χρηματιστηριακές αγορές κινούνταν ανοδικά στις αρχές του 1930, επιστρέφοντας στα αρχικά επίπεδα των αρχών του 1929 τον Απρίλιο, αν και ακόμη περίπου 30% κάτω από τα μέγιστα του Σεπτεμβρίου του 1929. Η αμερικανική κυβέρνηση και η βιομηχανία ξόδεψαν περισσότερα στο πρώτο εξάμηνο του 1930 απ' ό τι στην αντίστοιχη περίοδο του 1929. Όμως, οι καταναλωτές, πολλοί από τους οποίους είχαν υποστεί σημαντικές απώλειες στην αγορά τον προηγούμενο χρόνο, είχαν περικόψει τα έξοδά τους κατά 10%, ενώ μια μεγάλη περίοδος ξηρασίας κατέστρεψε τις αγροτικές περιοχές των ΗΠΑ, μια περίοδος που κράτησε μέχρι το καλοκαίρι του 1930.

Στις αρχές του 1930, η τραπεζική πίστη ήταν διάχυτη και διαθέσιμη σε χαμηλά επιτόκια, αλλά ο κόσμος ήταν συντηρητικός στη λήψη δανείων. Τον Μάιο οι πωλήσεις αυτοκινήτων σημείωναν πτώση κάτω από τα επίπεδα του 1928. Οι τιμές άρχισαν να πέφτουν, αλλά οι μισθοί διατηρούνταν σταθεροί μέχρι το 1930, οπότε και άρχισε να υποχωρεί η αγοραστική δύναμη. Η κατάσταση ήταν ακόμα χειρότερη στις αγροτικές περιοχές, όπου οι τιμές των εμπορευμάτων έπεφταν απότομα, καθώς επίσης και σε ορυχεία και δάση, όπου η ανεργία ανέβαινε και υπήρχαν ελάχιστες δουλειές. Η υποχώρηση της αμερικανικής οικονομίας ήταν ο παράγοντας που συμπάρεσυρε και τις υπόλοιπες χώρες αρχικά, ενώ αργότερα η εσωτερική κατάσταση στις οικονομίες της κάθε χώρας καθόρισαν τις συνθήκες σε εθνικό επίπεδο. Απέλπιδες προσπάθειες για έξοδο από την κρίση μέσα από προστατευτικές πολιτικές, όπως η Πράξη Smooth-Hawley Tariff το 1930 στις ΗΠΑ και ανταποδοτικοί δασμοί σε άλλες χώρες, κατέστησαν τελικά πιο εύκολη την κατακρήμνιση του διεθνούς εμπορίου. Από τα τέλη του 1930 μέχρι και το Μάρτιο του 1933 η οικονομία ακολουθούσε σταθερή πτώση.

Υπήρξαν πολλοί παράγοντες που προκάλεσαν την κρίση, όπως δομικές αδυναμίες και συγκεκριμένα περιστατικά τα οποία τη μετέτρεψαν σε μια γενικευμένη κατάθλιψη, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο μεταφέρθηκε από χώρα σε χώρα. Σχετικά με την περίοδο αυτή, οι ιστορικοί αναφέρουν ως δομικούς παράγοντες μεγάλες καταστροφές τραπεζών και το χρηματιστηριακό κράχ, ενώ αναλυτές όπως ο Πίτερ Τέμιν και ο Μπάρρυ Άιχενγκριν δίνουν

έμφαση στην απόφαση της Βρετανίας να επιστρέψει στις ισοτιμίες που υπήρχαν πριν το Gold Standard προτού ξεσπάσει ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος.

Οι εναλλασσόμενοι κύκλοι ύφεσης θεωρούνται ένα σύννηθες κομμάτι της ζωής σε ένα κόσμο με αβέβαιες ισορροπίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Το ποιος παράγοντας μετατρέπει μια συνήθη ήπια και σύντομη ύφεση ή οικονομικό κύκλο σε μια γενικευμένη κατάπτωση αποτελεί αντικείμενο συζήτησης. Άνθρωποι της διανόησης δεν έχουν συμφωνήσει ως προς τα ακριβή αίτια και τη σχετική τους συμβολή στην κρίση. Η αναζήτηση των ευθυνών είναι στενά συνδεδεμένη με το ερώτημα του πώς να αποφευχθεί μια μελλοντική κρίση και ως εκ τούτου οι πολιτικές απόψεις τους αναμειγνύονται σε μια ανάλυση ιστορικών γεγονότων οκτώ παρελθουσών δεκαετιών. Το μεγαλύτερο ερώτημα εστιάζεται στο κατά πόσον επρόκειτο για μια αποτυχία της ελεύθερης αγοράς ή για μια αποτυχία εκ μέρους των τραπεζών να προλάβουν την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος, τον επακόλουθο πανικό και περικοπές στα χρηματικά αποθέματα. Εκείνοι που υποστηρίζουν ένα σημαντικό ρόλο του κράτους στην οικονομία, πιστεύουν ότι επρόκειτο κυρίως για την αποτυχία των ελεύθερων αγορών, ενώ εκείνοι που πιστεύουν στην ελεύθερη αγορά υποστηρίζουν την άποψη πως η κρίση οφειλόταν στην αποτυχία της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει το πρόβλημα.

Σύγχρονες θεωρίες μπορεί να κατηγοριοποιούνται σε τρεις σχολές. Πρώτον, υπάρχουν οι υποστηρικτές των κλασικών οικονομικών: μονεταριστές, η αυστριακή σχολή και η νεοκλασική οικονομική θεωρία, όλες εκ των οποίων επικεντρώνονται στις μακροοικονομικές επιπτώσεις στο χρηματικό απόθεμα και στην προσφορά χρυσού που στήριζε πολλά νομίσματα προτού γενικευθεί η κρίση, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής και της κατανάλωσης.

Κατά δεύτερον, υπάρχουν πολλές δομικές θεωρίες, πιο γνωστή από τις οποίες η Κεϋνσιανή θεωρία, αλλά και η σχολή των θεσμικών οικονομικών, που τονίζουν την υποκατανάλωση και την υπερεπένδυση (οικονομική φούσκα), προκλητική συμπεριφορά των τραπεζικών παραγόντων και βιομηχάνων, ή ανεπαρκείς κρατικοί λειτουργοί. Όταν ο πανικός ξεκίνησε και ακολούθησε η ύφεση, πολλοί πίστεψαν ότι μπορούσαν να διασώσουν τα

χρήματά τους παραμένοντας μακριά από την αγορά, καθώς οι τιμές υποχωρούσαν έτσι ώστε ένα δεδομένο ποσοστό χρημάτων να μπορούσε να αγοράσει περισσότερα αγαθά.

Σε τρίτο επίπεδο, υπάρχει η μαρξιστική κριτική για την πολιτική οικονομία. Η κριτική αυτή εστιάζεται σε αντιφάσεις του ίδιου του καπιταλισμού, μια κοινωνική αντιπαλότητα ως προς την οικειοποίηση της υπεραξίας του κεφαλαίου, καθώς προαγόταν μια έμφυτη ανισορροπία στη συσσώρευσή του, με υπερβολική συσσώρευση που κλιμακωνόταν μέχρι τις περιοδικές κρίσεις που το απόμειναν. Η προέλευση της κρίσης, ως εκ τούτου, εντοπίζεται αμιγώς στη σφαίρα της παραγωγής, αν και η οικονομική κρίση δύναται να επιδεινωθεί από προβλήματα δυσαναλογίας στην υπερπαραγωγή στη βιομηχανία και συναφείς παραγωγικούς τομείς, καθώς και στην υποκατανάλωση του λαού.

Ο υπερβολικός δανεισμός θεωρείται μία από τις αιτίες της μεγάλης κρίσης. Οι τράπεζες που είχαν χρηματοδοτήσει τα υπερχρέη άρχισαν να καταρρέουν καθώς οι δανειολήπτες αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις συμβατικές τους υποχρεώσεις και καταθέτες σήκωναν τα χρήματά τους μαζικά από τους λογαριασμούς τους, σχηματίζοντας τραπεζικές ουρές. Τραπεζικές καταστροφές οδήγησαν στην απώλεια αποθεμάτων εκατομμυρίων δολαρίων. Τα απλήρωτα χρέη κατέστησαν ακόμη πιο επικίνδυνα, καθώς οι τιμές και τα εισοδήματα έπεφταν 20-50%, αλλά τα χρέη παρέμεναν στα ίδια επίπεδα. Μετά την κρίση του 1929 και κατά τη διάρκεια των 10 πρώτων μηνών του 1930, 744 αμερικανικές τράπεζες κατέρρευσαν, ενώ μέχρι τα τέλη του έτους ανέρχονταν συνολικά στις 9.000.

Οι καταρρεύσεις πήραν μορφή χιονοστιβάδας καθώς απελπισμένοι τραπεζίτες απέσυραν δάνεια, τα οποία δεν είχαν χρόνο ή χρήματα οι δανειολήπτες να αποπληρώσουν. Όντας τα μελλοντικά κέρδη χαμηλά, η επένδυση κεφαλαίων και οι κατασκευές περιορίστηκαν ή πάγωσαν τελείως. Εν όψει προβληματικών δανείων και χειροτέρευσης μελλοντικών προγραμμάτων, οι διασωθείσες τράπεζες κατέστησαν ακόμη πιο συντηρητικές στις χορηγήσεις δανείων. Άρχισαν να "κτίζουν" κεφαλαιακά αποθέματα και να περικόπτουν τα δάνεια, εντείνοντας την υποτίμηση του χρήματος. Ένας φαύλος κύκλος σχηματίστηκε, ενώ ακολούθησε και η

οικονομική κατρακύλα. Αυτή η αυτοεκπληρούμενη προφητεία μετέτρεψε την οικονομική ύφεση του 1930 σε μια μεγάλη οικονομική εξαθλίωση μέχρι το 1933. Πολλοί οικονομολόγοι είχαν υποστηρίξει πως η απότομη πτώση στις διεθνείς συναλλαγές μετά το 1930 οδήγησαν στη χειροτέρευση της εξαθλίωσης, ιδίως στις χώρες που εξαρτιόνταν άμεσα από το διεθνές εμπόριο.

1.6 Κρίσεις από το 1990 έως το 2008

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, έχει ως αφετηρία το έτος 2008, αυτό δεν σημαίνει, ότι ήρθε με κάποιον μαγικό τρόπο στη χώρα μας αυτό το "φαινόμενο". Επίσης δεν είναι μία κρίση που εσωκλείεται στα στενά, ελληνικά, εδαφικά σύνορα. Ωστόσο είναι η μοναδική που έπληξε την παγκόσμια οικονομία.

Την δεδομένη στιγμή, δεν είναι και αναγκαίο να ερευνήσουμε τα παλαιότερα έτη και ποια ακριβώς ιστορικά, πολιτικά και οικονομικά γεγονότα έδωσαν ώθηση στην σημερινή κρίση που βιώνουμε. Αξίζει μόνο να δούμε το τέλος του προηγούμενου αιώνα και τη αρχή του αιώνα που διανύουμε. Επομένως, υπήρξαν και άλλες σημαντικές κρίσεις, οι οποίες απείλησαν την ισορροπία παγκοσμίως . Αυτές παρουσιάζονται συνοπτικά και περιληπτικά στο παρόν υποκεφάλαιο με χρονολογική σειρά.

Το 1994 η μείωση της ζήτησης της τεκίλας οδήγησε σε κρίση το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ μεξικάνικου πέσος και αμερικανικού δολαρίου, με αποτέλεσμα τη σημαντική υποτίμηση του πρώτου. Η συναλλαγματική αυτή κρίση έθεσε σε κίνδυνο τις μεξικανικές τράπεζες, οι οποίες παρουσίασαν ιδιαίτερως υψηλές ζημιές. Η κρίση της μεξικανικής τραπεζικής αγοράς με τη σειρά της επηρέασε το τραπεζικό σύστημα της Αργεντινής, με αποτέλεσμα τη μείωση των καταθέσεων αυτού κατά 18% μέχρι το 1995. Στην Αργεντινή, παρόλα αυτά, η συναλλαγματική ισοτιμία παρέμεινε αλώβητη από την κρίση.

Το 1995 η τράπεζα Meridien BIAO με έδρα το Λουξεμβούργο αποφάσισε τη μεταφορά σημαντικού ύψους κεφαλαίων προς τα υποκαταστήματά της στις Μπαχάμες. Η μεταφορά αυτή επέφερε σημαντική μείωση στη ρευστότητα της τραπεζικής αγοράς των χωρών που δραστηριοποιούταν η τράπεζα, εφόσον αποφασίστηκε το κλείσιμο των υποκαταστημάτων της στη Ζάμπια, στην Κένυα και τη Σουαζιλάνδη. Η αναστάτωση αυτή μεταφέρθηκε και σε άλλες χώρες της Αφρικής, όπως είναι το Καμερούν και η Δημοκρατία της Νότιας Αφρικής.

Το 1997 αποφασίζεται η αναστολή της λειτουργίας ταιλανδέζικων χρηματοοικονομικών εταιριών. Η απόφαση αυτή, μείωσε σε μεγάλο βαθμό την εισροή ξένων κεφαλαίων στις χώρες της ευρύτερης ασιατικής περιοχής, η οποία μέχρι τότε, αν και ήταν αθρόα δεν αξιοποιούνταν αποτελεσματικά. Η αναποτελεσματικότητα αυτή έγινε πλέον εμφανής και οι ξένοι επενδυτές προχώρησαν σε απόσυρση των κεφαλαίων τους, με αποτέλεσμα την κρίση που ταλάνισε την ασιατική οικονομία μέχρι και το 2000. Στις βασικότερες συνέπειες αυτής της κρίσης είναι οι σημαντικές υποτιμήσεις των νομισμάτων της Κορέας, της Ινδονησίας, της Μαλαισίας, του Χονγκ Κονγκ, των Φιλιππίνων, της Σιγκαπούρης και της Ταϊβάν, καθώς και σημαντικές απώλειες στις εθνικές χρηματοοικονομικές αγορές και το παγκόσμιο εμπόριο.

Η ανακοίνωση περί αδυναμίας πληρωμής του δημόσιου χρέους εκ μέρους της Ρωσίας το 1998 οδήγησε σε πτώχευση εκατοντάδων ιδιωτικών τραπεζών και στο ξέσπασμα μίας ακόμα τραπεζικής κρίσης στην αγορά της Ρωσίας. Ταυτόχρονα, υπάρχουν ενδείξεις ότι η κρίση αυτή αποτέλεσε και την αιτία των κρίσεων που παρατηρήθηκαν σε Αργεντινή, Βραζιλία και Ισημερινό, καθώς και την αιτία της πτώχευσης ενός από τα μεγαλύτερα αμερικάνικα hedge funds, του Long Term Capital Management.

Το τραπεζικό σύστημα της Τουρκίας κατά την τριετία 2000 – 2002 έπασχε. Συγκεκριμένα, η ανάγκη στήριξης των μεγάλων δημόσιων τραπεζών και αποζημίωσης των καταθετών των ιδιωτικών τραπεζών που απέτυχαν ανάγκασε την κυβέρνηση να αυξήσει το ήδη μεγάλο δημόσιο χρέος. Ένα επιτυχημένο, όμως, πρόγραμμα αναδόμησης και αναχρηματοδότησης των

τραπεζών εμπόδισε την επέλευση αρνητικών επιπτώσεων στο δημόσιο χρέος και την μετακύλιση της κρίσης και σε άλλες γειτονικές χώρες.

Μετά το 1994, η Αργεντινή δοκιμάζεται και πάλι από κρίση το 2001. Αυτή τη φορά ήταν το δικό της νόμισμα που θεωρήθηκε υπερτιμημένο, με αποτέλεσμα να ασκηθούν υψηλές πιέσεις στις αγορές, να καταρρεύσει το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και το βάρος του δημόσιου εξωτερικού χρέους να αποσταθεροποιηθεί. Οι πολίτες της χώρας προχώρησαν σε μαζικές αναλήψεις, με αποτέλεσμα τη μείωση της ρευστότητας της αγοράς και την κρατική ανακοίνωση περί αδυναμίας πληρωμής του δημόσιου χρέους. Μέχρι το τέλος του 2002, το τραπεζικό σύστημα είχε απολέσει περισσότερο από το 66% των συνολικών του καταθέσεων. Ταυτόχρονα, όμως, και το τραπεζικό σύστημα της γειτονικής Ουρουγουάης απώλεσε το 54% των συνολικών του καταθέσεων, καθότι αρκετοί Αργεντινοί που είχαν τοποθετήσει τα κεφάλαιά τους σε αυτό τα απέσυραν. Η μείωση της ρευστότητας των τραπεζών και στη γειτονική χώρα οδήγησε και αυτήν σε κρίση συναλλάγματος.

1.7 Αρχή της οικονομικής κρίσης

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2007 από μία περίοδο αυξημένων συναλλαγών, οι οποίες στο τέλος προκάλεσαν το σπάσιμο της κερδοσκοπικής φούσκας. Οι κερδοσκοπικές κρίσεις, σχεδόν πάντα, ακολουθούν την ίδια πορεία. Στην αρχή η προσδοκώμενη αξία ενός προϊόντος έχει ανοδικό ρυθμό, η βασική αιτία που προκαλεί και την αύξηση της ζήτησης, καθώς όλοι επιθυμούν την απόκτηση του. Όσοι δεν έχουν πια κεφάλαιο για να αγοράσουν το προϊόν προχωρούν στο δανεισμό. Αυτή η αλυσίδα δικαιολογεί και το γεγονός της αυξημένης ζήτησης και κατ' επέκταση την συνεχόμενη ανοδική πορεία των τιμών. Όταν η αυξητική αυτή τάση εξαντληθεί τότε θα είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν νέοι αγοραστές για τα προϊόντα αυτά. Οι αρχικοί επενδυτές επιθυμούν να πουλήσουν το μερίδιό τους, όμως εξαιτίας της μειωμένης ζήτησης αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο. Η

προσδωόμενη αξία τους μειώνεται σημαντικά επιφέροντας μόνο ζημίες στον κάτοχό τους. Η μείωση της τιμής τους είναι αναμενόμενη και δεδομένη πλέον. Με αυτόν τρόπο η κερδοσκοπική κρίση μπορεί να επηρεάσει το σύνολο της οικονομίας.

Στο ερώτημα ποια είναι η πορεία προς τη κρίση, μεταφερόμαστε αρκετά χρόνια πίσω και συγκεκριμένα στη χρονική περίοδο των πέντε χρόνων αμέσως μετά το έτος 2000, όπου υπήρχε ραγδαία αύξηση της πιστωτικής επέκτασης. Μέσα σε αυτήν την περίοδο, δημιουργήθηκαν πολύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα από τις εταιρίες, τα οποία σε συνδυασμό με τη χορήγηση δανείων, από τις τράπεζες, σε αναξιόπιστους δανειολήπτες, οδήγησαν σε μία κατάσταση, όπου ούτε οι τράπεζες, αλλά ούτε και οι διεθνείς οίκοι πιστοληπτικής ικανότητας μπορούσαν να αξιολογήσουν ορθά τον κίνδυνο.

Στη συνέχεια οι τράπεζες, μέσα από τα πολύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα άρχισαν να μετακυλούν το ρίσκο από τις ίδιες στους επενδυτές. Αυτός ο ανεξέλεγκτος δανεισμός, οδήγησε στη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού στεγαστικών δανείων, υψηλού ρίσκου, αρχικά στις ΗΠΑ. Η κρίση που ξέσπασε με τα στεγαστικά δάνεια υψηλού ρίσκου, οδήγησε σε κρίση ρευστότητας και στην έλλειψη εμπιστοσύνης από τους επενδυτές προς τις τράπεζες, αλλά και μεταξύ των ίδιων των τραπεζών.

Το Σεπτέμβριο του 2008, η κρίση επεκτάθηκε περισσότερο, καθώς τα χρηματιστήρια παγκοσμίως κατέρρευσαν και μπήκαν σε μία περίοδο μεγάλων διακυμάνσεων, καθώς ένας σημαντικός αριθμός τραπεζών, επενδυτικών εταιριών και εταιριών παραχώρησης στεγαστικών δανείων χρεοκόπησαν μέσα σε λίγες εβδομάδες. Δάνεια για ακίνητα διαφορετικής ποιότητας ενσωματώθηκαν σε ένα τίτλο, με ένα σχετικά περίπλοκο τρόπο, για να λειτουργήσουν σαν ενέχυρα για τίτλους που ονομάστηκαν με εύχητα ονόματα, όπως «ενεχυροποιημένες υποχρεώσεις του χρέους». Έπειτα, αυτά πουλήθηκαν επιτυχημένα σε άλλες τράπεζες και διάφορων ειδών ταμεία. Αυτοί οι τίτλοι προσέφεραν υψηλή απόδοση από τη μια πλευρά, και από την άλλη έμοιαζαν να αποτελούν σχετικά ασφαλή επένδυση, μιας και καλύπτονταν από ακίνητη περιουσία. Προκειμένου να διατηρηθούν αυτές οι

συναλλαγές εκτός των βιβλίων μεταξύ των αγοραστών και των τραπεζών και έτσι να προστατέψουν τα ίδια τα κεφάλαια, επινοήθηκαν τα αποκαλούμενα «Δομημένα Επενδυτικά Σχήματα» που δρούσαν σαν ξένες επιχορηγήσεις. Αναχρηματοδότησαν το κόστος αυτών των επενδύσεων με μικρής διάρκειας τίτλους και με πολύ χαμηλότερο επιτόκιο από τους κερδοσκοπικούς, υποθηκευμένους έναντι δανείων, τίτλους.

Με την άνοδο των επιτοκίων στις ΗΠΑ, η αύξηση της τιμής των ακινήτων επιβραδύνθηκε, αλλά το βάρος των επιτοκίων των δανείων αυξήθηκε, μιας και στις περισσότερες περιπτώσεις, τα κυμαινόμενα επιτόκια είχαν γίνει αναγκαστική συνθήκη. Είναι αξιοσημείωτο, πως στον τομέα των μη προνομιακών δανείων, όπου τα επιτόκια ήταν ήδη υψηλά, ο αριθμός των κατασχέσεων αυξανόταν σημαντικά. Σαν αποτέλεσμα αυτού, αυξανόταν ο αριθμός των πλειστηριασμών, γεγονός που υπονόμει περαιτέρω τις πραγματικές τιμές των ακινήτων.

1.8 Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Η οικονομία της Ελλάδας ανήκει στην κατηγορία των ανεπτυγμένων του κόσμου. Είναι μια μικρή αλλά ανοιχτή οικονομία με σχετικά χαμηλή βιομηχανική βάση. Η ελληνική οικονομία είχε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και τον Εμφύλιο, κατά κύριο λόγο όμως επειδή ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση. Η συνεχής σύγκλιση με τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες διακόπηκε απότομα το 1973 λόγω της πρώτης μεγάλης πετρελαϊκής κρίσης, κάτι που συνετέλεσε και στην πτώση της χούντας. Ακόμη χειρότερη έγινε η κατάσταση το 1979, με το ξέσπασμα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης.

Την 1 Ιανουαρίου 2002 η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα τότε χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, δημόσιο χρέος, μηχανισμός

συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Το ακαθάριστο προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες. Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του Συμφώνου Σταθερότητας (το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ, συνεχίζουν να τα τηρούν).

Από τα τέλη του 2009 και αρχές 2010, εξαιτίας συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ελλάδα είναι μια ανεπτυγμένη χώρα, με ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και "πολύ υψηλό" Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης, όπου κατατάσσεται 22η στον κόσμο το 2010, και 22η στον δείκτη του The Economist του 2005 για την ποιότητα ζωής παγκοσμίως. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν ίσο με το 94% του μέσου όρου της ΕΕ το 2008. Οι κύριοι μεγάλοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και η επεξεργασία καπνού, η υφαντουργία, τα χημικά, τα προϊόντα μετάλλου, η μεταλλευτική και οι μονάδες διύλισης πετρελαίου.

Η μεγέθυνση του ΑΕΠ της Ελλάδος είναι επίσης, κατά μέσον όρο, από το 1990 υψηλότερη από αυτόν του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, περιλαμβανομένων και της αύξησης των επιπέδων της ανεργίας, την γραφειοκρατία και την διαφθορά. Το 2009, η Ελλάδα είχε την δεύτερη χαμηλότερη κατάταξη στην ΕΕ σύμφωνα με τον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (μετά την Πολωνία), ενώ κατατάσσεται 81η παγκοσμίως. Η χώρα

υποφέρει από υψηλά επίπεδα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς και χαμηλή ανταγωνιστικότητα συγκριτικά με τους Ευρωπαίους εταίρους της.

Λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας γύρισε σε αρνητικό πρόσημο το 2009, για πρώτη φορά από το 1993. Μια ένδειξη της τάσης υπερχρέωσης τα περασμένα χρόνια είναι το γεγονός ότι η αναλογία ιδιωτικών δανείων προς καταθέσεις ξεπέρασε τις 100 μονάδες (αναλογία δηλαδή μεγαλύτερη του 1 προς 1) κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους 2007.

Μέχρι το τέλος του 2009, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού της διεθνούς οικονομικής κρίσης και εσωτερικών παραγόντων (ανεξέλεγκτης σπατάλης λίγο πριν τις εκλογές του Οκτωβρίου 2009), η Ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή της κρίση από το 1993, με το υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα (αν και κοντά σε αυτό της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) καθώς και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ. Το δημόσιο έλλειμμα του 2009 έφτασε στο 15,4% του ΑΕΠ. Αυτό, και τα αυξανόμενα επίπεδα χρέους (στο 127,1% του ΑΕΠ το 2009) οδήγησαν σε υψηλό κόστος δανεισμού, που προκάλεσε μια σοβαρή οικονομική κρίση. Η Ελλάδα προσπαθεί να καλύψει το υπερβολικό δημόσιο έλλειμμα της στα ίχνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Κατά τις πρώτες εβδομάδες του 2010 παρατηρήθηκε μια ανανεωμένη ανησυχία για το υπερβάλλον δημόσιο χρέος. Κάποιες Ευρωπαϊκές δεξαμενές σκέψης (think-tanks) στο Οικονομικό Συμβούλιο Καναδά-Ευρώπης ισχυρίστηκαν ότι η δυσχερής θέση μερικών χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην οποία περιήλθαν σήμερα είναι το αποτέλεσμα μιας δεκαετίας Κεϊνσιανών πολιτικών δανεισμού που επιδίωξαν τοπικοί διαμορφωτές της πολιτικής από κοινού με αυτάρεσκους κεντρικούς τραπεζίτες της ΕΕ. Πολλοί οικονομολόγοι έχουν προτείνει την επιβολή μιας δέσμης από διορθωτικές πολιτικές για να ελέγξουν το δημόσιο χρέος, όπως την επιβολή δραστικών περιοριστικών μέτρων και ουσιαστικά υψηλότερους φόρους.

Μερικοί υψηλόβαθμοι Γερμανοί πολιτικοί αξιωματούχοι έφτασαν έως το σημείο να πουν ότι τα επείγοντα μέτρα θα έπρεπε να επιφέρουν σκληρές ποινές στις χώρες που λαμβάνουν την Κοινοτική βοήθεια, όπως η Ελλάδα και

η Ιρλανδία. Εντούτοις, τέτοια σχέδια έχουν περιγραφεί ως απαράδεκτες παραβιάσεις της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών της ευρωζώνης και απορρίφθηκαν από χώρες στυλοβάτες της ΕΕ όπως η Γαλλία. Επίσης, ασκήθηκε σκληρή κριτική ενάντια στους κερδοσκόπους για χειραγώγηση των αγορών: η Άνγκελα Μέρκελ έχει δηλώσει ότι "οργανισμοί που στηρίχθηκαν με δημόσια κεφάλαια εκμεταλλεύονται την δημοσιονομική κρίση στην Ελλάδα και αλλού". Τον Μάιο του 2010 υπογράφηκε Μνημόνιο με το ΔΝΤ την ΕΕ και την ΕΚΤ ώστε να καλυφθεί η δανειακή ανάγκη της χώρας.

1.9 Αιτίες της οικονομικής κρίσης

Δεν χωράει αμφιβολία ότι η κρίση αυτή είναι η μεγαλύτερη των τελευταίων δεκαετιών. Το γεγονός ότι η σημερινή οικονομία έχει μεγαλύτερο παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα στην κίνηση του κεφαλαίου, κάνει την κρίση πιο σοβαρή. Τα αίτια της κρίσης είναι πολλά, εδώ όμως θα αναλύσουμε τα πιο σημαντικά από αυτά όπως:

- Αλόγιστη χρήση τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων
- Υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων
- Πλημμελής διαβάθμιση πιστοληπτικού κινδύνου ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης
- Σύστημα αμοιβών στο χρηματοπιστωτικό τομέα
- Κανονιστικό πλαίσιο

1) Αλόγιστη χρήση τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων.

Η τιτλοποίηση είναι ένας μηχανισμός μετακίνησης στεγαστικών δανείων από τον ισολογισμό των εμπορικών και αποταμιευτικών τραπεζών, στους ισολογισμούς άλλων διαμεσολαβητικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Για παράδειγμα, ένα στεγαστικό δάνειο 1000 ευρώ αντικαθίσταται από τον διαμεσολαβητικό οργανισμό, με ισοδύναμο ποσό μετρητών, τα οποία χρησιμοποιούνται από την τράπεζα για νέα στεγαστικά

δάνεια, που με τη σειρά τους μεταφέρονται σε νέο διαμεσολαβητικό οργανισμό, ο οποίος αντικαθιστά, το στεγαστικό δάνειο, με μετρητά. Τα δάνεια, που με αυτή τη διαδικασία μεταφέρονται στο διαμεσολαβητικό οργανισμό, χρηματοδοτούνται με ίδια κεφάλαια και έκδοση ιδίων ομολόγων.

2) Υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων.

Με τον τρόπο που αναφέρθηκε παραπάνω, οι υποχρεώσεις προς τα ίδια κεφάλαια φτάνουν σε υψηλό επίπεδο, ακόμη και 50 προς 1, σε αντίθεση με τη σχέση υποχρεώσεων προς ίδια κεφάλαια της τάξης του 9 προς 1, που έχουν συνήθως οι τραπεζικοί οργανισμοί. Επομένως, ο μηχανισμός αυτός δημιουργεί δύο προβλήματα. Πρώτον, αφαιρεί από τον παραδοσιακό τραπεζίτη, το κίνητρο σωστής αξιολόγησης του πιστοληπτικού κινδύνου του δανειολήπτη, αφού ο κίνδυνος αυτός μεταφέρεται σε άλλους οργανισμούς. Δεύτερον, οι διαμεσολαβητικοί οργανισμοί που δέχονται τα τιτλοποιημένα δάνεια, τα χρηματοδοτούν με υψηλούς δείκτες υποχρεώσεων προς ίδια κεφάλαια, εκδίδοντας εταιρικά ομόλογα.

3) Πλημμελής διαβάθμιση πιστοληπτικού κινδύνου ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης.

Οι επενδυτικές τράπεζες, που εξέδωσαν τα εταιρικά ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης, κατόρθωσαν να πείσουν της εταιρίες διαβάθμισης, να βαθμολογήσουν πολύ υψηλά τα ομόλογα, που είχαν ως αντίκρισμα, τα τιτλοποιημένα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Ένας από τους λόγους αυτής της «λανθασμένης» βαθμολόγησης είναι ο ηθικός κίνδυνος, η σχέση εξάρτησης δηλαδή, που υπήρχε μεταξύ τους, αφού οι εταιρίες διαβάθμισης πληρώνονται από τις επενδυτικές τράπεζες που είναι ανάδοχοι των ομολόγων

4) Σύστημα αμοιβών στο χρηματοπιστωτικό τομέα.

Παρόμοιο πρόβλημα δημιούργησε και το σύστημα αμοιβών των στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η δομή των αμοιβών των στελεχών έδινε ιδιαίτερη σημασία στη βραχυπρόθεσμη, σε βάρος της μακροπρόθεσμης εταιρικής κερδοφορίας και κινδύνου. Αυτό ουσιαστικά έθεσε κίνητρα για αλόγιστη χορήγηση στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητα από τον πιστοληπτικό κίνδυνο των δανειοληπτών.

5) Κανονιστικό πλαίσιο.

Οι παραπάνω αιτίες βρήκαν γόνιμο έδαφος και στο «απελευθερωμένο» κανονιστικό πλαίσιο. Το 1999 με την κατάργηση του νόμου Glass Steagall, υιοθετήθηκε το δόγμα της αυτορρύθμισης των επενδυτικών τραπεζών. Επιπροσθέτως, υιοθετήθηκε και η μετακίνηση σχετικών δραστηριοτήτων εκτός του ισολογισμού, μειώνοντας την ικανότητα της αγοράς, να αποτιμήσει το μέγεθος του κινδύνου. Έντονη κριτική έχει ασκηθεί και στη νομισματική πολιτική, που ακολούθησαν οι κεντρικές τράπεζες, καθώς διατήρησαν τα επιτόκια σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, δημιουργώντας στους δανειστές την ψευδαίσθηση της εύκολης μακροχρόνιας αποπληρωμής των δανείων. Το επιχείρημα που αντιπαραβάλλουν στην κριτική αυτή, ήταν ο φόβος του ενδεχόμενου αποπληθωρισμού την περίοδο εκείνη. Από την άλλη μεριά, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο θεωρείται υπεύθυνο, για την επέκταση της χρηματοοικονομικής κρίσης στην Ευρώπη, την οποία φάνηκε να αγνοεί διατηρώντας τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα. Το φθινόπωρο του 2007, ορισμένες κεντρικές τράπεζες μείωσαν τα επιτόκια, με στόχο την αύξηση της ρευστότητας στην αγορά, με τη βεβαιότητα όμως ότι δεν θα δημιουργηθούν πληθωριστικές τάσεις, καθώς αντισταθμίζονται από τη μείωση του τραπεζικού χρήματος. Αντίθετα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θέτοντας, ως πρωταρχικό της στόχο, την αντιμετώπιση των πληθωριστικών τάσεων, αύξησε τα επιτόκια της, υπερεκτιμώντας τις ικανότητες της ισχυρής της οικονομίας. Άμεση συνέπεια ήταν η σταδιακή υποτίμηση του δολαρίου σε σχέση με το ευρώ και η εκτίναξη των τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων. Συνεπώς, η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την πιστωτική στενότητα συνέβαλλε στην ανατροπή της αναπτυξιακής δυναμικής των οικονομιών της ευρωζώνης. Η μη κοινή οικονομική πολιτική, που εφάρμοσαν οι δύο κεντρικές τράπεζες, όχι μόνο δεν βοήθησαν να αντιμετωπιστεί η κρίση, αλλά χειροτέρεψαν την παγκόσμια οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

2.1 Συνέπειες της οικονομικής κρίσης

Μια οικονομική κρίση, όπως είναι λογικό, έχει πάρα πολλές συνέπειες, σε αρκετούς τομείς και ιδιαίτερα στον οικονομικό. Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι, η Ελλάδα είναι μια χώρα, η οποία έχει βρεθεί κατά καιρούς σε πληθώρα καταστάσεων οικονομικής κρίσης, όπως καταστροφές και πολέμους.

Την τελευταία δεκαετία, ολοι μας παρατηρούμε στα ΜΜΕ, διάφορους οικονομολόγους να αναφέρονται δικαιολογημένα στα οικονομικά προβλήματα της χώρας μας. Αναλύουν την υπάρχουσα κατάσταση και προσπαθούν να βρουν τρόπους για την αποφυγή μιας πλήρους οικονομικής αποτυχίας της χώρας.

Φτιάχνοντας το πάζλ των κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης , εύκολα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η ανεργία αποτελεί τον τομέα που πλήττεται περισσότερο από τέτοιες καταστάσεις. Χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τις δουλειές τους, βίωσαν ή βιώνουν την ανεργία, καθώς επίσης, πρόκειται να χάσουν τις δουλειές τους εξαιτίας αυτής της νέας κατάστασης. Άνθρωποι με οικογένειες και παιδιά, νέοι που τώρα ξεκινούν τον εργασιακό τους βίο, δεν μπορούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες και να λύσουν τα βιοποριστικά τους προβλήματα. Χιλιάδες νέοι άνθρωποι με πτυχία και μη , βλέπουν ότι δεν μπορούν να έχουν μια αξιοπρεπή ζωή. Οι περισσότεροι πτυχιούχοι δεν έχουν πλέον το δικαίωμα, να δουν τους κόπους τόσων χρόνων(σπουδές) να ευοδώνονται, τόσο σε επαγγελματικό, όσο και σε πνευματικό επίπεδο.

Η ανεργία, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, διατηρείται σε πάρα πολύ υψηλά επίπεδα. Η μοναδική διέξοδος, για αυτούς τους ανθρώπους είναι η μετανάστευση, η οποία αποτελεί απόρροια του φαινομένου της ανεργίας, καθώς και μία ακόμα μακροπρόθεσμη κοινωνική συνέπεια της οικονομικής κρίσης. Οι νέοι άνθρωποι θα επιδιώξουν την πραγμάτωση των στόχων τους και των ονείρων τους σε άλλες χώρες του εξωτερικού, εφόσον η γενέτειρα χώρα τους δεν μπορεί να γίνει αρωγός σε μια τέτοια διαδικασία.

Επιπρόσθετα, έρευνες δείχνουν ότι αυξήθηκε το ποσοστό των ανθρώπων, οι οποίοι καταφεύγουν σε κοινωνικά δίκτυα φροντίδας, με σκοπό να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες. Η συμμετοχή των Ελλήνων σε συσσίτια έχει αυξηθεί κατά 400% τα τελευταία χρόνια και οι περισσότεροι απ' αυτούς είναι άνθρωποι, οι οποίοι βρίσκονται κοντά στην ηλικία συνταξιοδότησης.

Η εγκληματικότητα είναι ένα άλλο κομμάτι της κοινωνικής ζωής, το οποίο επηρεάζεται, εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης. Οι άνθρωποι για να ζήσουν θα προβούν σε εγκληματικές πράξεις για να καταφέρουν να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Τέτοιες πράξεις μπορεί να είναι κλοπές καθώς και ανθρωποκτονίες. Όταν συμβαίνουν τέτοια γεγονότα σε μια κοινωνία, καταρρέει το σύστημα αξιών και το σύστημα κοινωνικού ελέγχου αδυνατεί να

ελέγξει την όλη κατάσταση. Πλέον, αρχίζουμε να μιλάμε για μια ζοφερή και χαοτική κοινωνική πραγματικότητα.

Ως υγεία, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό υγείας ορίζεται, όχι μόνο η απουσία νόσου, αλλά και η κατάσταση της ψυχοκοινωνικής ευεξίας. Έτσι λοιπόν γίνεται αντιληπτό ότι η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της θα επηρεάσουν τη σωματική, ψυχική και κοινωνική υγεία. Η συμπεριφορά των ανθρώπων είναι ένα άλλο εξίσου σημαντικό κομμάτι το οποίο πλήττεται από την οικονομική κρίση. Στην ιδέα της οικονομικής κρίσης, οι άνθρωποι νιώθουν άγχος, ανασφάλεια και φόβο για το τι μέλει γενέσθαι. Στη συνέχεια, νιώθουν θυμό για αυτούς που έφεραν τη χώρα σε μια τέτοια κατάσταση. Κατ' επέκταση κλονίζεται και η εμπιστοσύνη των πολιτών προς την πολιτική κατάσταση της χώρας, και έτσι ζήσαμε πολιτικές εξελίξεις και ανατροπές εκλογικών αποτελεσμάτων, που αναμφίβολα κανείς δεν θα μπορούσε να είχε φανταστεί. Οι ψυχολογικές μεταπτώσεις, η ανασφάλεια, ο θυμός είναι οι αιτίες που επέφεραν και θα συνεχίσουν να επιφέρουν τόσες μεγάλες αλλαγές στην χώρα μας

Η οικονομική κρίση προκαλεί προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων όπως κοινωνικό αποκλεισμό, έριδες στο οικογενειακό περιβάλλον, δυσλειτουργικό χειρισμό δύσκολων καταστάσεων όπως το άγχος και οι αρνητικές σκέψεις. Επίσης, σε σοβαρές καταστάσεις μπορεί να προκληθεί κατάθλιψη, καθώς και διάφορα σωματικά προβλήματα(αϋπνίες, σωματική ένταση). Το οικονομικό χρέος είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας που προδιαθέτει σε κατάθλιψη. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι κακοί οικονομικοί δείκτες είναι ανάλογοι με την κακή υγεία, γι' αυτό η φτώχεια θεωρείται διεθνώς η πρώτη αιτία θανάτου. Λόγω της οικονομικής κρίσης, αυξάνεται και η θνησιμότητα. Η οικονομική κρίση οδηγεί σε μία σημαντική αύξηση του ποσοστού των αυτοκτονιών, η οποία σχετίζεται και με την αύξηση της ανεργίας. Όμως και τα γενικότερα ποσοστά θνησιμότητας του πληθυσμού, φαίνεται να επηρεάζονται από τις οικονομικές δυσκολίες τις οποίες βιώνει μια χώρα. Σύμφωνα με έρευνες που έγιναν στην Ευρώπη, η οικονομική ύφεση επηρεάζει τα ποσοστά θνησιμότητας και παρατηρήθηκε ότι για κάθε αύξηση 1% στην ανεργία υπάρχει αύξηση 0,8 % στις αυτοκτονίες.

Η ζωή και η προσωπικότητα του σύγχρονου ανθρώπου βασίζονται πάνω στην εργασία και στην οικονομική του κατάσταση. Η εργασία βοηθά κατά πολύ στη συγκρότηση της ταυτότητας του καθώς και της γενικότερης εικόνας του. Με αφετηρία τα προβλήματα στην εργασία, ξεδιπλώνεται όλο το κουβάρι των κοινωνικών επιπτώσεων που έχει η οικονομική κρίση στους ανθρώπους.

Βάζοντας ένα τέλος σε όλες αυτές τις συνέπειες, που ανέφερα, αξίζει να αναφέρω ότι η οικονομική κρίση πέρα από τα αρνητικά αποτελέσματα της, όχι μόνο στον οικονομικό αλλά και στον κοινωνικό τομέα, αποτελεί και μια ευκαιρία για κοινωνική αλλαγή. Είναι μια πρόκληση για την αποδόμηση μιας σαθρής νοοτροπίας και συμπεριφοράς και την ανάδειξη μιας υγιούς συλλογικής συνείδησης, η οποία θα μας βοηθήσει να πάμε μπροστά και να προοδεύσουμε. Μαθαίνοντάς από τα λάθη του παρελθόντος, μπορούμε να προχωρήσουμε στη διαμόρφωση άλλων νοοτροπιών οι οποίες θα μας βοηθήσουν στη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας. Θα είμαστε σε θέση να μιλήσουμε πραγματικά για κάτι θετικό που αναδείχθηκε, μέσα από όλες αυτές τις δυσκολίες, μόνο όταν καταλαγιάσει η μπόρα και με το πέρασμα των χρόνων διατηρηθεί η αλλαγή στην νοοτροπία και την συνείδηση και των Ελλήνων.

2.2 Συνέπειες της οικονομικής κρίσης στους νέους

Η σημερινή οικονομική κρίση που σαφώς σχετίζεται και με κρίση αξιών και αρχών, και μάλιστα οι ανισότητες, είναι δύσκολο να μην επηρεάσουν μια από τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, δηλαδή τα παιδιά, τους εφήβους και το ενεργό εργατικό δυναμικό της χώρας μας, δηλαδή τους νέους. Η απώλεια της εργασίας, η οικονομική δυσπραγία και ανέχεια συνεπάγεται ανασφάλεια, άγχος, κατάθλιψη, ένταση στις σχέσεις των ενηλίκων και πολύ πιθανά, αν και όχι απαραίτητα, δυσμενείς επιπτώσεις και στα παιδιά τους.

Το ψυχολογικό στρες που συνδέεται με τη φτώχεια αυξάνει τις πιθανότητες οι γονείς να υιοθετήσουν σκληρή στάση και να γίνουν λιγότερο υποστηρικτικοί και περισσότερο ασυνεπείς προς τα παιδιά τους, γεγονός που μπορεί τελικά να οδηγήσει σε περισσότερα προβλήματα ψυχικής υγείας, σε εγκατάλειψη σπουδών και σε συμπεριφορές κοινωνικής απόκλισης.

Παιδιά που ζουν σε φτώχεια για χρόνια παρουσιάζουν συναισθηματικά προβλήματα (πχ άγχος, δυστυχία) ενώ εκείνα που ζουν για περισσότερο διάστημα σε συνθήκες φτώχειας παρουσιάζουν προβλήματα αντικοινωνικότητας. Σε πιο ακραίες περιπτώσεις, που δυστυχώς ολοένα αυξάνονται, οι γονείς παραμελούν ή ακόμα και εγκαταλείπουν τα παιδιά τους που οδηγούνται συχνά σε παιδιατρικά νοσοκομεία και στη συνέχεια σε ιδρύματα, δεδομένης και της έλλειψης εναλλακτικών λύσεων στη χώρα μας.

Επιπλέον, η κακή ψυχική υγεία μειώνει την ικανότητα του ατόμου να βελτιώσει ή να αποκτήσει υψηλού επιπέδου κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Το χαμηλό εκπαιδευτικό και οικονομικό επίπεδο της οικογένειας αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στην υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και αυτό οδηγεί σε άνισες επαγγελματικές ευκαιρίες, και χειρότερη ποιότητα ζωής των παιδιών και εφήβων που αφορά την σωματική υγεία, τις σχέσεις με τους γονείς καθώς και την οικογενειακή ζωή τους. Αποστρέφονται σχολείο και σπουδές αντίστοιχα και αναζητούν εργασία για επιβίωση. Η κακή ψυχική υγεία στην παιδική ηλικία συνδέεται επίσης και με τα άλλα προβλήματα υγείας στη νεαρή ενήλικη ζωή (πχ χρήση ουσιών, βία, μικρότερη εκπαιδευτική πρόοδο, ανεργία, κακή αναπαραγωγική και σεξουαλική ζωή). Η οικονομική και κοινωνική κρίση μπορεί να δοκιμάσει την καθημερινή σταθερότητα και το αίσθημα ασφαλείας των παιδιών μας, τις σχέσεις και μακροπρόθεσμα την σωματική και ψυχική τους υγεία.

2.3 Συνέπειες στον εργασιακό βίο

Από νεαρή κιόλας ηλικία κάθε άνθρωπος έχει τις δικές του φιλοδοξίες και τα δικά του όνειρα για το μέλλον. Βάζει στόχους στη ζωή του και κάνει τα πάντα για να τους πετύχει. Αρχικό εφόδιο για την επίτευξη των στόχων αποτελούν οι σπουδές και συγκεκριμένα το “πτυχίο”, για το οποίο έχει κοπιάσει αρκετά και έχει θυσιάσει μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου του. Σε μια χώρα χωρίς οικονομικά προβλήματα, για κάθε νέο που διαθέτει προσόντα υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για εργασία και ανάδειξη των

δυνατοτήτων του, γεγονός που αποτελεί τις βάσεις για να γίνουν τα όνειρα του πραγματικότητα .

Η χώρα μας όμως, η οποία μαστίζεται από την κρίση δεν μπορεί να προσφέρει τέτοιου είδους ευκαιρίες στους νέους της, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι νέοι να “παγώνουν” τα σχέδια τους και να αναζητούν εναλλακτικές μορφές εργασίας, πολλές φορές με αποστροφή στη φύση, ώστε να ζήσουν ευπρεπώς χωρίς τη συνέχιση της στήριξης των γονέων τους. Πολλοί νέοι με πτυχία, τόσο προπτυχιακά, όσο και μεταπτυχιακά βλέπουν την καριέρα και τα όνειρα τους να σταματούν πριν καν αρχίσουν. Στην Ελλάδα του σήμερα δεν μπορούν ούτε δουλεία να βρουν πάνω στο αντικείμενο τους, και πολλές φορές, δεν μπορούν να βρουν, γενικότερα, καμία δουλεία και έτσι κατατάσσονται και αυτοί στην ομάδα των ανέργων. Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα να αλλάξει το πλαίσιο των αντιλήψεων και των προσδοκιών τους και έτσι να διαταραχτεί η διαδικασία της εξέλιξης του ατόμου μέσα στην κοινωνία.

Για κάθε νέο η προσαρμογή στις νέες συνθήκες ζωής στην αρχή των σπουδών του είναι δύσκολη, γιατί ξαφνικά πρέπει να καταφέρει να ζήσει μόνος του, να κάνει σωστή διαχείριση των χρημάτων του και σωστό προγραμματισμό. Ολοκληρώνοντας τις σπουδές κάθε νέος έχει μεράκι και ανάγκη για εργασία. Δεν θέλει να τον συντηρούν οι γονείς του, όπως έκαναν άλλωστε τόσα χρόνια. Σπούδασε για να μπορέσει να χτίσει το μέλλον του, ώστε σιγά σιγά να πατήσει στα πόδια του και να αρχίσει τη δική του ζωή ανεξάρτητος, έχοντας τη δυνατότητα να καλύψει επαρκώς τις προσωπικές του ανάγκες

Πολλοί από αυτούς θεωρούν πως η λύση είναι η μετακίνησή τους στο εξωτερικό για αναζήτηση μιας εργασίας πάνω στο αντικείμενο τους, η οποία θα τους προσφέρει καλύτερες συνθήκες ζωής και προπαντός ικανοποίηση και επίτευξη των αρχικών τους στόχων. Η χώρα μας λοιπόν γύρισε χρόνια πίσω, όταν οι Έλληνες και τότε μετανάστευαν στο εξωτερικό για αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής, με τη διαφορά ότι τότε υπήρχε μετανάστευση “εργατικών χεριών”, ενώ τώρα υπάρχει μετανάστευση “επιστημόνων”. Παρόλα αυτά εν όψη οικονομικής κρίσης υπάρχουν και κάποιοι τυχεροί άνθρωποι, οι

οποίοι καταφέρνουν να βρουν απασχόληση και εργασία, είτε πάνω στο γνωστικό τους αντικείμενο είτε και όχι, καταφέρνοντας να αντεπεξέλθουν στα καθημερινά τους έξοδα.

Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα να δημιουργούν στους νέους άγχος για το μέλλον, αίσθηση ενοχής ότι δεν θα μπορέσουν να στηριχθούν στα πόδια τους, ότι δεν επέλεξαν το σωστό επάγγελμα δημιουργώντας απώλεια αυτοεκτίμησης για τις δυνατότητες τους. Οι ξαφνικές αλλαγές στο τρόπο της ζωής τους, οδηγούν στην αδυναμία ικανοποιητικής κάλυψης των ψυχολογικών αναγκών και προκαλούν ανασφάλεια.

2.4 Η μετανάστευση

Η έννοια της μετανάστευσης έχει διάφορες ερμηνείες, είτε συμβαίνει εθελοντικά είτε αναγκαστικά, καθώς επίσης και σε ότι αφορά τους τόπους κατεύθυνσης και πολλά άλλα. Η κίνηση αυτή των ομάδων είναι κάτι που συμβαίνει από την αρχαιότητα για διάφορους λόγους, κυρίως να βρεθούν οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, που οι άνθρωποι αναζητούν. Από την αρχαιότητα εξάλλου οι Έλληνες μετανάστευσαν για να βρουν άλλους τόπους διαμονής. Γίνεται κατανοητό λοιπόν, ότι η μετανάστευση πάντα ήταν χαρακτηριστικό των κοινωνιών, ακόμα και αν κάθε φορά γινόταν για διαφορετικούς λόγους.

Στην εργασία μας ωστόσο, κάνουμε λόγο για την μετανάστευση των νέων Ελλήνων που φεύγουν από την Ελλάδα της κρίσης λόγω των διάφορων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα από την οικονομική κρίση που βιώνουμε τα τελευταία χρόνια. Ο συγκεκριμένος τύπος μετανάστευσης είναι γνωστός με τον όρο «διαρροή εγκεφάλων» ή αλλιώς με τον αγγλικό όρο “brain drain”, καθώς το κύριο κοινό χαρακτηριστικό των ατόμων που φεύγουν από την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι: η νεαρή ηλικία και το υψηλό μορφωτικό επίπεδό τους. Συνεπώς για να μπορέσουμε να έχουμε μια πλήρη εικόνα για το μέγεθος, αιτίες και βασικά τις συνέπειες αυτού του κύματος μετανάστευσης

θα πρέπει να εξετάσουμε σε βάθος πολλές παραμέτρους και να αξιολογήσουμε τη σοβαρότητα της κατάστασης από τη μετανάστευση των νέων Ελλήνων σε χώρες του εξωτερικού.

Οι λόγοι σε κάθε περίπτωση φυσικά και μπορεί να διαφέρουν από προσωπικούς, οικονομικούς, λόγοι καριέρας ή ακόμα και απόφαση που συνδυάζεται με την απόφαση κάποιου άλλου αγαπημένου προσώπου. Όμως σε γενικές γραμμές θεωρώ ότι το πλήθος των νέων που θα επέλεγαν να φύγουν από την Ελλάδα για να εργαστούν σε χώρες του εξωτερικού θα ήταν πολύ μικρότερο αν δεν υπήρχε η οικονομική κρίση, η αλματώδης αύξηση της ανεργίας καθώς επίσης και η μεγάλη μείωση των αποδοχών των εργαζομένων.

Κύμα μετανάστευσης νέου επιστημονικού προσωπικού δημιουργεί η παρατεταμένη ύφεση. Η υψηλή ανεργία και οι χαμηλές απολαβές δείχνουν την πόρτα εξόδου στους νέους, οι οποίοι είναι απογοητευμένοι από την χώρα τους. Στους νέους κυρίαρχα είναι τα συναισθήματα της αγωνίας και της απογοήτευσης για την κατάσταση και τις προοπτικές στην ελληνική οικονομία, αλλά και για το μέλλον, που προβλέπεται δυσοίωνο.

Ανεργία, υποαπασχόληση ή ετεροαπασχόληση είναι αυτό που περιμένει τους νέους πτυχιούχους μετά την αποφοίτησή τους. Τα στοιχεία είναι όντως αποκαλυπτικά. Υπολογίζεται ότι στην Ελλάδα περίπου το 30% των νέων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι άνεργοι, όταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι στο 14%. Σημειώνεται, επίσης, ότι η ανεργία στους νέους μεταξύ 15 και 24 χρονών βρίσκεται στο 51,8 %, αρκετά υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (20%).

Εν μέσω της οικονομικής κρίσης η Ελλάδα χάνει τα καλύτερα της μυαλά. Από όσους Έλληνες πτυχιούχους μετανάστευσαν στο εξωτερικό τα τελευταία 25 χρόνια, οι τρεις στους τέσσερις έφυγαν την τελευταία εξαετία. Από τους 185.388 Έλληνες πτυχιούχους που αποχώρησαν από τη χώρα μας από το 1990 έως σήμερα, οι 139.041 έφυγαν από το 2010 και μετά.

Γιατροί, μηχανικοί, οικονομολόγοι, νομικοί, θετικών επιστημών κ.ά. στην πλειονότητα νέοι, βρίσκονται στο εξωτερικό, είτε έχοντας εδραιωθεί

επαγγελματικά είτε αναζητώντας μία καλή θέση εργασίας. Το 73% από αυτούς έχει μεταπτυχιακό τίτλο, το 51,2% διδακτορικό, το 41% έχει σπουδάσει σε πολύ καλό πανεπιστήμιο.

Παρ' όλα αυτά, το ποσοστό των πτυχιούχων επί του συνόλου των απασχολούμενων στην Ελλάδα είναι μικρό, 13,7%, καταδεικνύοντας ότι στην Ελλάδα υπάρχει κρίση του προτύπου ανάπτυξης της χώρας. «Η Ελλάδα είναι αδύνατον να ανταγωνιστεί τόσο τις χώρες χαμηλού κόστους όσο και τις χώρες με υψηλή τεχνολογία.

«Το παραγωγικό μοντέλο της χώρας έφτασε στα όριά του», προσθέτει. Σημαντικό μερίδιο ευθύνης για τη σημερινή κατάσταση πρέπει να αποδοθεί σε διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της οικονομίας μας, όπως το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η άρνηση συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, η χαμηλή καινοτομικότητα, η χαμηλή προστιθέμενη αξία και η χαμηλή εξωστρέφεια.

2.5 Συνέπειες στην καταναλωτική συμπεριφορά

Κατά τη διάρκεια των κρίσεων παρατηρείται μια δίχως προηγούμενο αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Παρατηρείται μείωση των δαπανών για αγορές, έλλειψη εμπιστοσύνης στα brand και στους θεσμούς της αγοράς και μια γενική μεταβολή των προτιμήσεων. Οι παράγοντες που οδηγούν σε αυτή τη συμπεριφορά ποικίλουν και θα αναλυθούν παρακάτω.

Η καταναλωτική συμπεριφορά επηρεάζεται από τέσσερις κύριες ομάδες παραγόντων: πολιτιστικοί παράγοντες, κοινωνικοί παράγοντες, δημογραφικοί παράγοντες και ψυχολογικοί παράγοντες.

Η συμπεριφορά του καταναλωτή εν μέσω οικονομικής κρίσης επηρεάζεται τόσο από εσωτερικά χαρακτηριστικά, όσο και από εξωγενείς παράγοντες, οι οποίοι υπάρχουν στο περιβάλλον, όπου δραστηριοποιείται. Συνεπώς, η υφιστάμενη κρίση στην χώρα μας, κάνει τους καταναλωτές να αλλάζουν τις συνήθειες τους και τους τρόπους, με τους οποίους αποφασίζουν και καταλήγουν στην τελική τους αγορά. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι

καταναλωτές μειώνουν τις ποσότητες που αγοράζουν, αγοράζουν πολύ συγκεκριμένα και προσεχτικά επιλεγμένα προϊόντα και η τιμή καθώς και η σχέση τιμής – ποιότητας γίνονται από τους βασικότερους παράγοντες της τελικής τους επιλογής. Παρατηρείται λοιπόν, οι καταναλωτές, που βιώνουν μια κατάσταση οικονομικής ύφεσης, να μειώνουν τη κατανάλωση και τη σπατάλη και να είναι περισσότερο προσεκτικοί στη λήψη απόφασης και να κάνουν περισσότερη έρευνα για πληροφορίες. Επιπλέον, επικεντρώνονται στην αγορά των απαραίτητων προϊόντων και αποφεύγουν τα προϊόντα πολυτελείας. Η αγορά εγχώριων παρά εισαγόμενων επωνυμιών και η αγορά προϊόντος σε μικρότερες συσκευασίες είναι επίσης χαρακτηριστικές προσαρμογές του καταναλωτή ως προς το προϊόν.

Η οικονομική κρίση, η οποία εμφανίστηκε τέλη του 2008 και έχει πλήξει την αγορά παγκοσμίως, έχει επιφέρει μείωση των επενδύσεων των επιχειρήσεων, τη διάλυση ορισμένων επιχειρήσεων, την κατάρρευση της αγοράς εργασίας με αύξηση της ανεργίας και την πτώση του εισοδήματος των καταναλωτών. Όλες αυτές οι αλλαγές λοιπόν δεν μπορούν παρά να επηρεάζουν τους καταναλωτές και τη συμπεριφορά τους, αφού όταν το άτομο βιώνει μια καινούργια ως προς αυτό κατάσταση, όπως είναι η οικονομική κρίση, οφείλει να προσαρμοστεί σε αυτήν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην αλλαγή της συμπεριφοράς του καταναλωτή εν γένει, κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης είναι η περίπτωση της Λατινικής Αμερικής, όπου το 81,9% των καταναλωτών μείωσαν τη συνολική τους κατανάλωση (Αύγουστος 2001), ενώ λίγους μήνες αργότερα (Ιανουάριος 2002) δικαιολόγησαν τις συνεχόμενες μειώσεις αυτής, κατά 68% λόγω έλλειψης χρημάτων και κατά 32% λόγω της αβεβαιότητας που χαρακτήριζε το μέλλον, η οποία αβεβαιότητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα μείωσης της αυτοπεποίθησης του καταναλωτή. Δραματική μείωση της κατανάλωσης σημειώθηκε και στο Μεξικό (κρίση του Μεξικού, 1995), αφού οι καταναλωτές δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν με το χαμηλό τους εισόδημα στις ανάγκες τους και έτσι μείωσαν την κατανάλωση τους, ακόμη και σε είδη φροντίδας της υγείας τους.

2.6 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η οικονομική ανασφάλεια και η φτώχεια, αναμφισβήτητα, συμβάλλουν στην κακή ψυχολογική υγεία και αντιστρόφως. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι άνθρωποι που πάσχουν από ψυχολογικά προβλήματα υγείας, τείνουν να έχουν λιγότερο καλές επιδόσεις στην αγορά εργασίας και στο σχολείο. Αρκετές έρευνες βρίσκουν σημαντική συσχέτιση μεταξύ των ποσοστών ανεργίας και αρκετών αιτιών θανάτου.. Η χαμηλή κοινωνικοοικονομική στάθμη του ατόμου, όπως αυτή προσδιορίζεται από το χαμηλό εισόδημα, τη χαμηλή εκπαίδευση, την εργασία χαμηλών δεξιοτήτων και τον κοινωνικό αποκλεισμό, δείχνει να συνδέεται με την κακή σωματική υγεία, την κακή ψυχολογική και συναισθηματική υγεία και τον αυξημένο κίνδυνο θνησιμότητας.

Οι άνεργοι βιώνουν πιο συχνά ψυχικές διαταραχές, σε σύγκριση με τους εργαζόμενους (34% έναντι 16%), παρουσιάζοντας μεικτά συμπτώματα, κατάθλιψη, άγχους, ψυχοσωματικών συμπτωμάτων και μειωμένη αυτοεκτίμηση. Παράγοντες που φαίνεται να μεγεθύνουν τον αντίκτυπο της ανεργίας στην ψυχική υγεία είναι η φύση της εργασίας και το επίπεδο εξειδίκευσης. Άλλος παράγοντας είναι, η διάρκεια της ανεργίας, αφού έχει βρεθεί ότι όσο μεγαλύτερη είναι αυτή, τόσο πιο δυσμενείς οι επιπτώσεις που παρουσιάζονται.

Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, καθώς επίσης, και στις παλαιότερες κρίσεις που έχει βιώσει η χώρα μας, οι φτωχοί αποτελούν ομάδα κινδύνου, αφού είναι αυτοί που επηρεάζονται πρώτοι. Ταυτόχρονα, τα άτομα που ήδη νοσούν από ψυχικά νοσήματα, αποτελούν επίσης ομάδα υψηλού κινδύνου, έχοντας ως λογική συνέπεια τη δημιουργία ενός φαύλου κύκλου, όπου η φτώχεια ευνοεί τις ψυχιατρικές διαταραχές αλλά και το αντίστροφο. Προτεραιότητα για κάθε χώρα που αντιμετωπίζει οικονομική κρίση είναι η προστασία της ζωής και της βιωσιμότητας των ατόμων που βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο, με πρωταρχική πολιτική δράση την υποστήριξη κοινωνικών δικτύων ασφαλείας.

Τα σκληρά οικονομικά μέτρα και το αυξανόμενο ποσοστό ανεργίας, ωθούν περισσότερους πολίτες στην κατάθλιψη και στην εξάρτηση από ουσίες, ενώ οι περικοπές στις ιατροφαρμακευτικές δαπάνες του Δημοσίου

υποδηλώνουν, ότι λιγότεροι άνθρωποι θα μπορούν να επισκεφθούν τον γιατρό τους ή να ζητήσουν άλλη ιατρική βοήθεια.

Πως όμως η οικονομική κρίση «παραλύει» τον άνθρωπο, και συμβάλει στην επιδείνωση της ψυχικής του διάθεσης; Ο κάθε άνθρωπος, λειτουργεί ως ένας καθημερινός «αναλυτής» που ερμηνεύει λίγο ή πολύ, το εξωτερικό του περιβάλλον, αλλά και την συμπεριφορά του εαυτού του και των άλλων, με υποσυνείδητο τρόπο, και η ερμηνεία του είναι υποκειμενική και επηρεασμένη από εμπειρίες και σκέψεις ή συμπεράσματα πάνω στις εμπειρίες, που έχουν αποθηκευτεί στην μνήμη του. Το ανθρώπινο μυαλό ουσιαστικά μοιάζει με ένα πανίσχυρο υπολογιστή, ο οποίος όταν συναντά κάτι καινούριο, ανατρέχει στην τεράστια μνήμη του, για να το «εντάξει» σε μια «κατηγορία» που ήδη γνωρίζει. Επίσης, το μυαλό λειτουργεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να αντιμετωπίσει τη γνώση που κατέχει, με τους τρόπους που ήδη γνωρίζει κι έχει μάθει. Σήμερα, που η κοινωνία βρίσκεται σε έναν συνεχόμενο ψυχολογικό πόλεμο άγχους, το ανθρώπινο μυαλό έχει σταθερές αντιδράσεις, ακόμη και σε καταστάσεις που δεν έχει ξανασυναντήσει.

Εστιάζοντας στην περίπτωση του οικονομικού άγχους, ο άνθρωπος πέραν του αν θα καταφέρει να επιβιώσει, δεν μπορεί να αυξήσει το εισόδημα του προκειμένου να ανταποκριθεί, στις αυξανόμενες απαιτήσεις. Πρόκειται για μία κατάσταση άγχους, ιδιαίτερα ψυχοφθόρας, αφού η απειλή είναι «μη ορατή» και παρατεταμένη σε διάρκεια, απειλώντας το ένστικτο της επιβίωσης των πολιτών της χώρας. Αυτό μπορεί να έχει ως λογική συνέπεια τη μελαγχολία, τη δυσθυμία, την κατάθλιψη και διάφορα ψυχοσωματικά συμπτώματα.

Μια από τις εκφάνσεις των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στον ελληνικό πληθυσμό είναι η αύξηση της συχνότητας των αυτοκτονιών. Η οικονομική ύφεση αποτελεί συνθήκη υψηλού κινδύνου για την ψυχική υγεία, καθώς έχει φανεί ότι συνδέεται με αυξημένη εκδήλωση προβλημάτων ψυχικής υγείας, κατάχρησης αλκοόλ και αυτοκτονικής συμπεριφοράς. Για την Ελλάδα, οι όλο και περισσότερο επαχθείς όροι σε όλες της πτυχές της οικονομικής ζωής, έθεσαν την ανάγκη μιας συστηματικής διερεύνησης των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, ειδικά όσον αφορά στο κρίσιμο θέμα της αυτοκτονίας.

Αρκετές ερευνητικές καταγραφές τείνουν σε μεγάλο βαθμό να επιβεβαιώσουν τα επίσημα στοιχεία που δίνονται στη δημοσιότητα, αλλά και την «γενική αίσθηση» που προκύπτει από σχετικές δημοσιογραφικές αναφορές ως προς τη ραγδαία αύξηση αυτοκτονικών συμπεριφορών. Καθώς μάλιστα η αυτοκτονική τάση αναμένεται να διογκωθεί ακόμα περισσότερο με την προϊούσα οικονομική κατάσταση, η εφαρμογή μέτρων πρόληψης από επίσημους φορείς είναι κρίσιμη, με έμφαση στη θωράκιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ-ΕΡΕΥΝΑ-SPSS

3.1 Ερευνητική μεθοδολογία

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία που επιλέχτηκε να ακολουθηθεί, στην παρούσα έρευνα, για τη διερεύνηση του τρόπου, με τον οποίο οι νέοι αντιλαμβάνονται την επίδραση της οικονομικής κρίσης στην καθημερινότητά τους.

Πιο συγκεκριμένα:

- Αρχικά, αναφέρεται εκτενώς η διαδικασία του σχεδιασμού της έρευνας.
- Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου.
- Επιπλέον, παρουσιάζεται ο τρόπος επιλογής του δείγματος της έρευνας.
- Ακολουθεί μια αναφορά στην μέθοδο συλλογής των εμπειρικών δεδομένων.
- Τέλος, γίνεται αναλυτική περιγραφή των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων.

Ο σκοπός αυτής της έρευνας είναι η διερεύνηση της επίδρασης της οικονομικής κρίσης, στην καθημερινότητά των νέων. Έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί σε πιο βαθμό έχει επηρεαστεί η κοινωνία στο σύνολο της, αλλά και ο κάθε νέος ατομικά. Στην προσπάθεια μας να επιβεβαιώσουμε όσα παρατέθηκαν στα θεωρητικά κεφάλαια της μελέτης και να αποτυπώσουμε τις πραγματικές απόψεις των νέων, για ζητήματα που αφορούν την οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις της στην κοινωνία, θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της εμπειρικής μας έρευνας για τις απόψεις αυτών. Για το σκοπό αυτό, τέθηκαν ορισμένοι στόχοι. Οι βασικότεροι από αυτούς είναι:

- Η μέτρηση των αλλαγών των νέων στην ιδιωτική κατανάλωση
- Η παρουσίαση των αλλαγών του βιοτικού επιπέδου, του ψυχολογικού και των διαπροσωπικών σχέσεων των νέων λόγω της οικονομικής κρίσης.

- Η καταγραφή στις αλλαγές των αντιλήψεων των πολιτών ως προς τις πολιτικές τους και τις θρησκευτικές τους επιλογές.
- Η καταγραφή της γνώμης τους για την οικονομική κρίση
- Η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Η διαδικασία πραγματοποίησης μιας δημοσκόπησης περιλαμβάνει, το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου, τη δειγματοληψία, τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και την ανάλυση των δεδομένων (στοιχείων).

Στο πρώτο βήμα της δημοσκόπησης, που όπως προαναφέραμε είναι η σύνταξη του ερωτηματολογίου, όπου είναι ένας από του σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα των στοιχείων που θα συλλέγουν. Πρέπει πρώτα να πραγματοποιηθεί η σύνταξη του ερωτηματολογίου, το οποίο πρέπει να απαντά σε ερωτήματα, σκέψεις και προβληματισμούς του ερευνητή όπως:

- Τι είδους πληροφορίες πρέπει να συλλέγουν;
- Από ποιους θα συλλέγουν και με ποια μέθοδο;
- Ποιο θα είναι το περιεχόμενο των ερωτήσεων;
- Ποια θα είναι η διατύπωση των ερωτήσεων;
- Ποιος θα είναι ο τύπος των ερωτήσεων (ανοιχτές ερωτήσεις, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, διχοτομικές ερωτήσεις);
- Ποια θα είναι η σειρά των ερωτήσεων;

Ένα βασικό βήμα της διαδικασίας της έρευνας, είναι και το να επιλέξουμε τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου μας. Υπάρχουν τρεις τρόποι συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου: Η ταχυδρομική συνέντευξη: Ο ερευνητής αποστέλλει το ερωτηματολόγιο ταχυδρομικά στους ερωτώμενους μαζί με ένα συνοδευτικό γράμμα που εξηγεί το σκοπό της μελέτης και παρακαλεί για τη συμμετοχή του ερωτώμενου. Στη συνέχεια αφού ο ερωτώμενος συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο, το αποστέλλει ταχυδρομικά στον ερευνητή σε φάκελο με προπληρωμένο το ταχυδρομικό τέλος. Η τηλεφωνική συνέντευξη: Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου γίνεται τηλεφωνικά. Η προσωπική συνέντευξη: Ο ερευνητής και ο ερωτώμενος

βρίσκονται πρόσωπο με πρόσωπο και ο ερωτώμενος συμπληρώνει το ερωτηματολόγιο. Η συνέντευξη μπορεί να είναι προγραμματισμένη που σημαίνει ότι ο ερωτώμενος έχει ήδη συμφωνήσει να απαντήσει στο ερωτηματολόγιο. Η συνέντευξη όμως, μπορεί να είναι και απρογραμματιστή, που σημαίνει ότι ο ερευνητής σταματάει τυχαία ανθρώπους, είτε στο δρόμο είτε σε εμπορικά κέντρα, και τους ζητάει να συμμετάσχουν στην έρευνα και να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο επιτόπου.

Στη συνέχεια ακολουθεί η δειγματοληψία, ο ερευνητής πρέπει να επιλέξει τους ερωτώμενους με τυχαία επιλογή με το μοναδικό κριτήριο στην επιλογή του δείγματος οι ερωτώμενοι να είναι νέοι ηλικίας 18 έως 35 ετών.

Αρχικά συλλέγονται οι ερωτώμενοι που κρίνονται κατάλληλοι να συμμετάσχουν στην έρευνα. Ο τρόπος αυτός αναφέρεται ως «απογραφή του πληθυσμού». Δεν είναι και δυνατόν να ακολουθηθεί διαφορετική διαδικασία, διότι αυτή είναι και η πιο συμφέρουσα, λόγω μηδαμινού κόστους της έρευνας, μικρού χρόνου συλλογής των δεδομένων μας και, όσο το δυνατόν, μεγαλύτερης ακρίβειας. Στην παρούσα έρευνα ο πιο κατάλληλος τρόπος συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ήταν η δημιουργία ενός ερωτηματολογίου, με τη βοήθεια του Google forms, που ξεκίνησε να μοιράζεται σε φίλους και συμφοιτητές μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Κατ' επέκταση δημιουργήθηκε μια ανθρώπινη αλυσίδα νέων, που είχαν την θέληση να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο.

3.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου στηρίχθηκε στην αποφυγή λέξεων με αμφίβολη και ασαφή έννοια, στην αποφυγή ερωτήσεων, που οδηγούν στην ανεπιθύμητη απάντηση και τέλος, στην αποφυγή ερωτήσεων, που δεν θα έχουν συνταχθεί (λεξικά και εκφραστικά) σωστά και ο ερωτώμενος να απαντήσει λανθασμένα, επειδή δεν κατανόησε την ερώτηση, ή να μην απαντήσει καθόλου. Επίσης, προσπάθησα να μην απαιτείται πολύς χρόνος για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε 5 ενότητες. Πιο συγκεκριμένα:

Κατηγορία 1η: Γενικές ερωτήσεις: Δημογραφικά χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα, φύλο, ηλικία, αριθμός μελών οικογένειας, επάγγελμα, μορφή εργασίας, μηνιαίο εισόδημα, εκπαίδευση και τέλος, τόπος διαμονής.

Στις επόμενες τέσσερις κατηγορίες ερωτήσεων χρησιμοποιήθηκε η 5-βάθμια κλίμακα Likert), όπου «1=Καθόλου», «2=Λίγο», «3=Ούτε πολύ / Ούτε λίγο», «4=Πολύ» και «5=Πάρα πολύ».

Κατηγορία 2^η: Προσωπικές δαπάνες, δηλαδή έχουμε ερωτήσεις που απεικονίζουν τη διάσταση των καταναλωτικών συνηθειών. Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει έξι ερωτήσεις που σχετίζονται με την μείωση ή την αύξηση καταναλωτικών συνηθειών των νέων.

Κατηγορία 3^η: Κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις: ερωτήσεις που στοχεύουν να αναδείξουν τις αλλαγές του βιοτικού επιπέδου, του ψυχολογικού και των διαπροσωπικών σχέσεων των νέων λόγω της οικονομικής κρίσης.

Κατηγορία 4^η: Πολιτικές – θρησκευτικές αντιλήψεις, έχουμε ερωτήσεις που αφορούν τις αλλαγές των αντιλήψεων των πολιτών ως προς τις πολιτικές τους και θρησκευτικές τους επιλογές

Κατηγορία 5η: Προσδοκίες για το μέλλον. Ακολουθούν πέντε ερωτήσεις που στοχεύουν στη μέτρηση των απόψεων των πολιτών για την μετανάστευση,την διέξοδο από την Ευρωζώνη, την οικονομική κατάσταση της χώρας μελλοντικά και το ενδεχόμενο χρεοκοπίας.

Η συγκέντρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε κατά την χρονική περίοδο του Σεπτεμβρίου μέχρι και τον Δεκέμβρη του 2019. Η συλλογή των ερωτηματολογίων έγινε μόνο ηλεκτρονικά, αρχικά είχα την δυνατότητα να δίνω κάποιες πληροφορίες και να λύνω απορίες των ερωτώμενων, στη συνέχεια όμως το ερωτηματολόγιο μοιραζόταν και σε άτομα που προφανώς δεν γινόταν να έχουμε κάποιου είδους επικοινωνία. Η βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και πιο συγκεκριμένα, οι ομάδες που έχουν δημιουργηθεί από φοιτητές και αποφοίτους, αποτέλεσαν την αφετηρία του

δείγματος μας, δηλαδή το παρατηρούμενο υποσύνολο του πληθυσμού. Και λέγοντας πληθυσμό εννοούμε το σύνολο όλων των αντικείμενων υπό εξέταση και πιο συγκεκριμένα, όλων των νέων ηλικίας 18 έως 35 ετών που έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα.

Η ερευνητική αυτή διαδικασία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί και με την μορφή της συνέντευξης. Η συνέντευξη μάλιστα αποτελεί μία από τις πιο ευέλικτες μεθόδους συλλογής ερευνητικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες. Σε ορισμένους τύπους συνεντεύξεων το κύριο μέσο επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενου είναι το ερωτηματολόγιο. Ωστόσο, οι δυσκολίες, όπως οι απροθυμία των ανθρώπων, η καχυποψία και η έλλειψη χρόνου, για να επιτευχθεί η συγκέντρωση των ερωτηματολογίων ήταν πολύ περισσότερες από τα οφέλη και γι' αυτό το λόγο απέρριψα αυτή την μέθοδο.

Αφού συγκεντρώθηκαν τα ερευνητικά δεδομένα, προχωρήσαμε στην ανάλυση και επεξεργασία τους με τη βοήθεια του στατιστικού τεστ S.P.S.S. 17.0 (Statistical Package for Social Sciences), το οποίο μας παρείχε τη δυνατότητα εκτέλεσης των στατιστικών αναλύσεων που επιλέχθηκαν και κωδικοποίηση των απαντήσεων του δείγματος, με σκοπό να προβούμε σε συμπεράσματα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε το τελικό θέμα της εργασίας μας, δηλαδή το κατά πόσο οι νέοι επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Οι δυνατότητες του προγράμματος επεξεργασίας είναι αναρίθμητες και εκεί ελλοχεύει και ο κίνδυνος, του να χαθούμε σε αποτελέσματα που ουδεμία σχέση έχουν με το πρωταρχικό μας ερώτημα.

3.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων SPSS

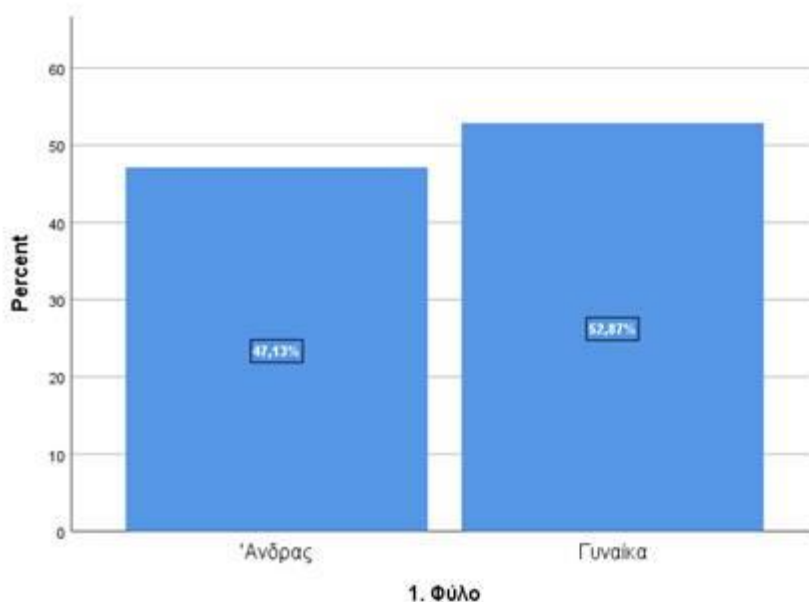
Δημογραφικά αποτελέσματα

Σ' αυτό το κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας πραγματοποιείται η στατιστική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου που δημιουργήθηκε για τους σκοπούς της εν λόγω έρευνας. Το κεφάλαιο των Αποτελεσμάτων της έρευνας θα

περιλαμβάνει την αναλυτική παρουσίαση και ερμηνεία των Πινάκων της Περιγραφικής Στατιστικής με Πίνακες Συχνοτήτων.

Στις δημογραφικές ερωτήσεις προσπαθούμε από την μία πλευρά να αναγνωρίσουμε το δείγμα και να το κατηγοριοποιήσουμε, από την άλλη πλευρά η επαγωγική στατιστική, η μέθοδος εξαγωγής συμπερασμάτων για ένα συγκεκριμένο πληθυσμό μετά από μελέτη ενός υποσυνόλου (δείγμα) είναι αναγκαία, ώστε να εξάγουμε πληροφορίες που θα μετατραπούν σε γνώση.

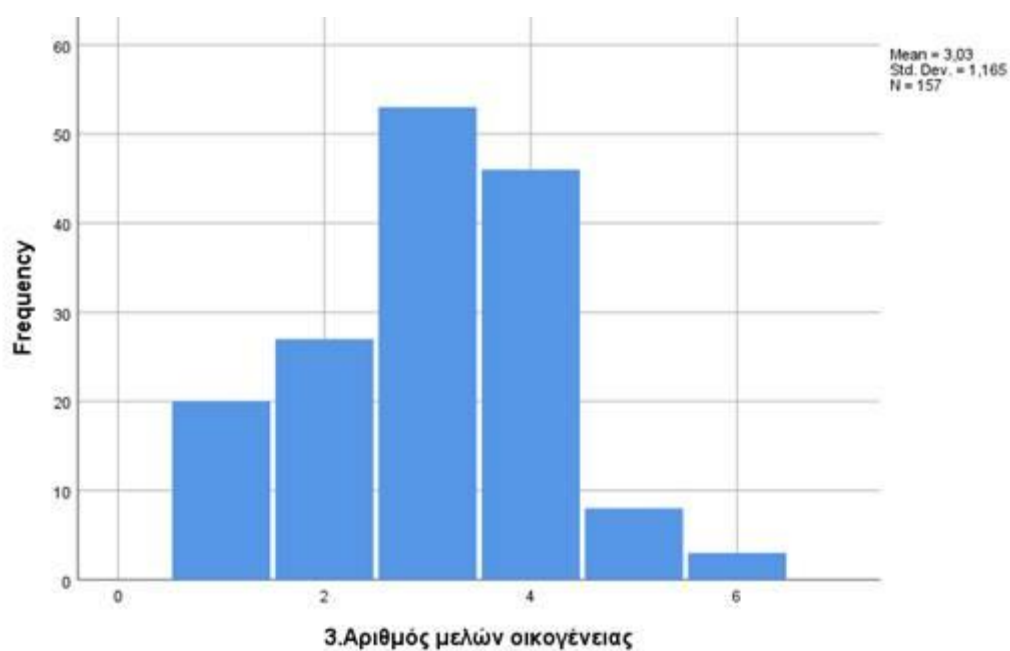
1. Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	'Ανδρας	74	47,1	47,1	47,1
	Γυναίκα	83	52,9	52,9	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

Υπενθυμίζω σε αυτό το σημείο ότι η έρευνα μας έγινε σε νέους ηλικίας 18 έως 35 ετών, στόχος μας ήταν να συγκεντρωθούν 150 ερωτηματολόγια και τελικά βρέθηκαν 157 μέσα από το Google forms, δεν υπήρχε λόγος να απορρίψουμε κανένα ερωτηματολόγιο, οπότε στο στατιστικό πρόγραμμα

περάσαμε και τα 157. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι αναλύονται σε 74 άντρες και 83 γυναίκες, δηλαδή 47,1% και 52,9% αντίστοιχα για το κάθε φύλο.

3.Αριθμός μελών οικογένειας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	20	12,7	12,7	12,7
	2	27	17,2	17,2	29,9
	3	53	33,8	33,8	63,7
	4	46	29,3	29,3	93,0
	5	8	5,1	5,1	98,1
	6	3	1,9	1,9	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

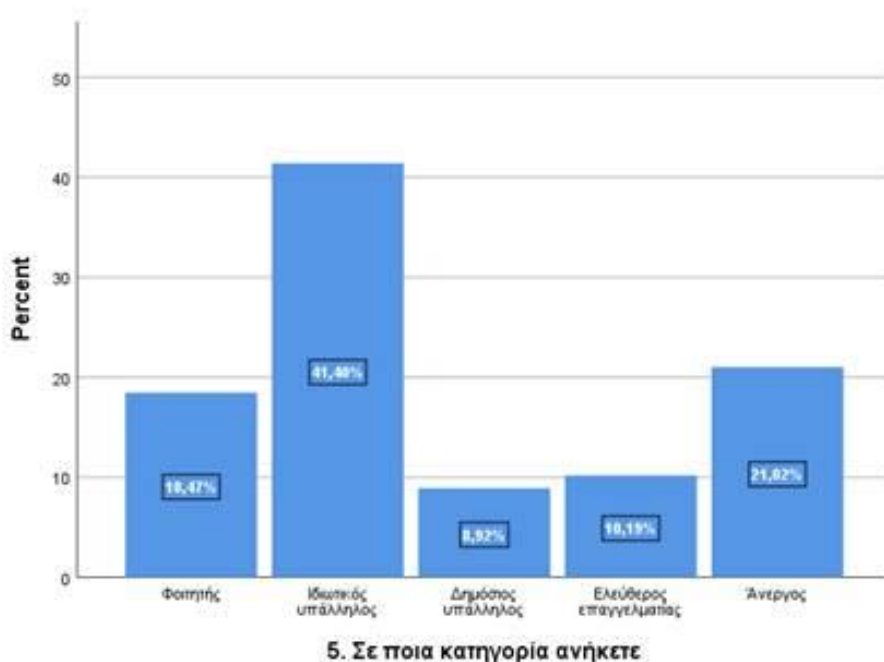

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων με ποσοστό 33,8% ανήκει σε τριμελή οικογένεια και ακολουθεί η τετραμελής οικογένεια στο 29,3%. Τα υπόλοιπα ποσοστά βρίσκονται αρκετά χαμηλά, και πιο συγκεκριμένα, 17,2% για τα δύο μέλη, 12,7% για ένα μέλος, 5,1% για πέντε μέλη και τέλος, 1,9% τα έξι μέλη.

4. Οικογενειακή κατάσταση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άγαμος	96	61,1	61,1	61,1
	Έγγαμος	46	29,3	29,3	90,4
	Διαζευγμένος	12	7,6	7,6	98,1
	Χήρος	3	1,9	1,9	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

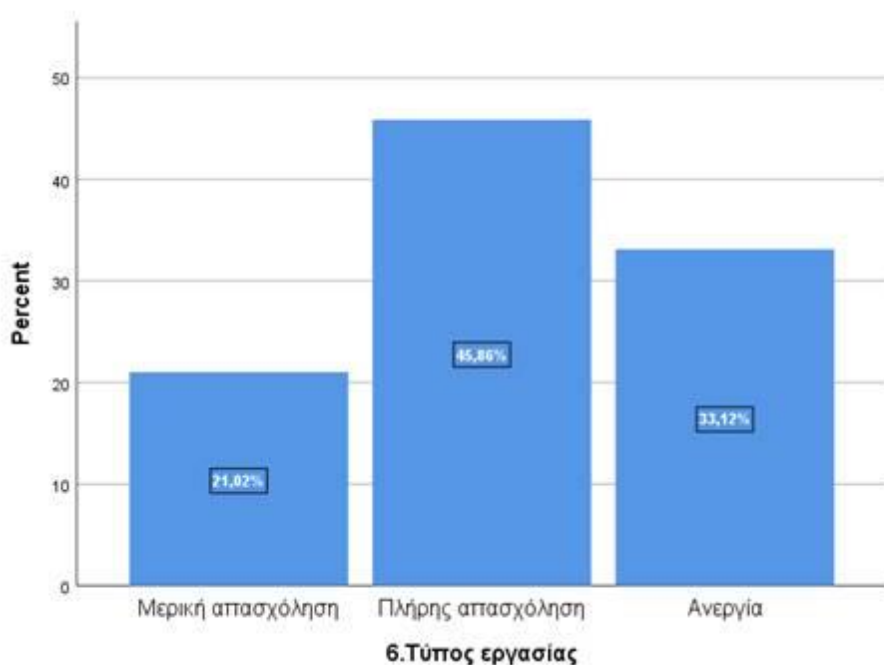
Για να γνωρίσουμε όσο το δυνατόν καλύτερα το δείγμα μας και να μπορούμε να κάνουμε και τους ελέγχους που απαιτούνται, κατατάξαμε τους ερωτώμενους μας με κριτήριο την οικογενειακή τους κατάσταση. Το 61,1% είναι άγαμοι, το 29,3% έγγαμοι, 7,6% διαζευγμένοι και μόνο το 1,9% βρίσκεται σε κατάσταση χηρείας.

5. Σε ποια κατηγορία ανήκετε					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Φοιτητής	29	18,5	18,5	18,5
	Ιδιωτικός υπάλληλος	65	41,4	41,4	59,9
	Δημόσιος υπάλληλος	14	8,9	8,9	68,8
	Ελεύθερος επαγγελματίας	16	10,2	10,2	79,0
	Άνεργος	33	21,0	21,0	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

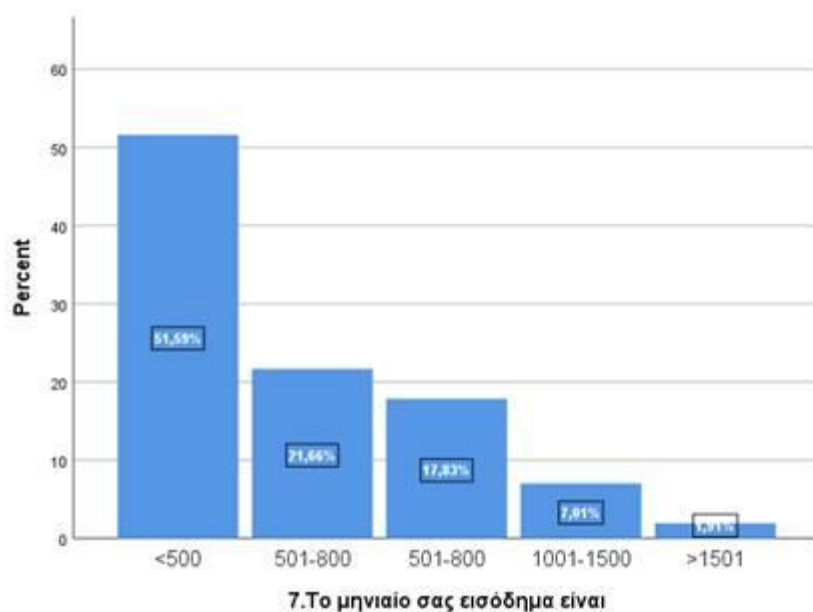
Οι ιδιωτικοί υπάλληλοι κατέχουν το 41,4%, ακολουθούν, δυστυχώς, οι άνεργοι με 21%, στη συνέχεια οι φοιτητές στο 18,5%, οι ελεύθεροι επαγγελματίες στο 10,2% και τέλος, οι δημόσιοι υπάλληλοι στο 8,9%.

6. Τύπος εργασίας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Μερική απασχόληση	33	21,0	21,0	21,0
	Πλήρης απασχόληση	72	45,9	45,9	66,9
	Άνεργια	52	33,1	33,1	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

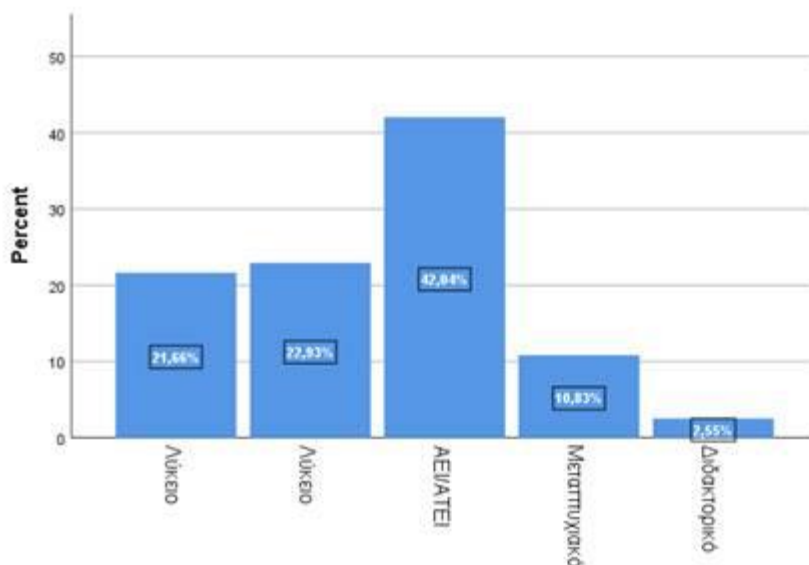
Το 45,9% των ερωτώμενων είναι εργαζόμενοι σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης, το 33,1% είναι άνεργοι και το 21% εργάζονται σε ημί-απασχόληση.

7. Το μηνιαίο σας εισόδημα είναι					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<500	81	51,6	51,6	51,6
	501-800	34	21,7	21,7	73,2
	801-1000	28	17,8	17,8	91,1
	1001-1500	11	7,0	7,0	98,1
	>1501	3	1,9	1,9	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

Πάνω από τους μισούς ερωτώμενους, δηλαδή το 51,6%, έχει μηνιαίο εισόδημα κάτω των 500 ευρώ. Ακολουθεί η κατηγορία 501-800, όπου συγκεντρώνεται το 21,7%, από 801-1000 είναι το 17,8%, το 7% κατέχει ως μηνιαίο εισόδημα 1001-1500 και μόλις το 1,9%.

8. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λύκειο	34	21,7	21,7	21,7
	ΙΕΚ/ΟΑΕΔ	36	22,9	22,9	44,6
	ΑΕΙ/ΑΤΕΙ	66	42,0	42,0	86,6
	Μεταπτυχιακό	17	10,8	10,8	97,5
	5. Διδακτορικό	4	2,5	2,5	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

8. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας

Το 42% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι απόφοιτοι λυκείου και ΙΕΚ/ΟΑΕΔ κατέχουν το ποσοστό του 22,9%, έπονται οι κάτοχοι απολυτήριου λυκείου με 21,7%. Την τέταρτη θέση καταλαμβάνουν οι διπλωματούχοι μεταπτυχιακού τίτλου με ποσοστό 10,8% και τέλος οι διδάκτορες με 2,5%.

9. Μένετε στο σπίτι των γονιών σας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	56	35,7	35,7	35,7
	ΟΧΙ	101	64,3	64,3	100,0
	Total	157	100,0	100,0	

Στο τέλος των δημογραφικών ερωτήσεων, θέλαμε να χωρίσουμε τους ερωτώμενους με κριτήριο την μόνιμοι τους κατοικία, το αποτέλεσμα μαρτυρά ότι οι νέοι ηλικίας 18 έως 35 ετών, μένουν στο σπίτι των γονιών τους σε ποσοστό 35,7%, ενώ αυτοί που δήλωσαν ότι δεν μοιράζονται την ίδια στέγη καταλαμβάνουν το υπόλοιπο 64,3%.

Προσωπικές δαπάνες

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	157	3,57	,856	,068
11.σε αγορά ρουχισμού	157	3,77	,883	,071
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	157	2,87	,932	,074
13. σε διασκέδαση	157	3,40	,919	,073
14. σε διακοπές	157	3,49	,978	,078
15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	157	3,46	,902	,072

Κάνουμε την μηδενική υπόθεση, ότι δηλαδή η μέση κατανάλωση των νέων σε προσωπικές δαπάνες δεν επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση. Και εναλλακτική υπόθεση ότι η μέση κατανάλωση των νέων σε προσωπικές δαπάνες επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση.

$$H_0 : \mu = 3$$

$$H_1 : \mu \neq 3$$

$$p=0.000 < 0.05$$

Παρατηρούμε ότι το Sig (2 tailed) είναι 0,00, επομένως απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, άρα η μέση τιμή είναι διαφορετική του 3 και συμπεραίνουμε ότι οι νέοι επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση ως προς την κατανάλωση προϊόντων από το super market, την αγορά ρουχισμού, την διασκέδαση, τις διακοπές και γενικότερα τα πράγματα που παλαιότερα μπορούσαν να έχουν στην κατοχή τους.

Εξαίρεση αποτελεί η ερώτηση 12, που παρατηρούμε ότι το sig (2-tailed) είναι 0,089, είναι μεγαλύτερο του 0,05 άρα αποδέχομαι την μηδενική υπόθεση και υποστηρίζω ότι η οικονομική κρίση δεν επηρέασε τους νέους ως προς την μείωση δαπανών σε φαρμακευτικά προϊόντα.

One-Sample Test					
Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference

					Lower	Upper
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	8,387	156	,000	,573	,44	,71
11.σε αγορά ρουχισμού	10,931	156	,000	,771	,63	,91
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	-1,713	156	,089	-,127	-,27	,02
13. σε διασκέδαση	5,472	156	,000	,401	,26	,55
14. σε διακοπές	6,283	156	,000	,490	,34	,64
15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	6,369	156	,000	,459	,32	,60

Group Statistics						
	1. Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	Άνδρας	74	3,59	,810	,094	
	Γυναίκα	83	3,55	,901	,099	
11.σε αγορά ρουχισμού	Άνδρας	74	3,72	,868	,101	
	Γυναίκα	83	3,82	,899	,099	
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	Άνδρας	74	2,84	,892	,104	
	Γυναίκα	83	2,90	,970	,107	
13. σε διασκέδαση	Άνδρας	74	3,32	,908	,106	
	Γυναίκα	83	3,47	,928	,102	
14. σε διακοπές	Άνδρας	74	3,35	,928	,108	
	Γυναίκα	83	3,61	1,010	,111	
15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	Άνδρας	74	3,32	,908	,106	
	Γυναίκα	83	3,58	,885	,097	

Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων σε ανεξάρτητα δείγματα (των φύλων ως προς το πώς επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι νέοι, όσο αφορά τις προσωπικές δαπάνες). Κάνουμε την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα έχουν την ίδια μέση ικανοποίηση ($H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$) και εναλλακτική ότι έχουν διαφορετική μέση συνολική ικανοποίηση ($H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$).

Επόμενο βήμα είναι να δω αν οι διακυμάνσεις είναι ίσες. Κάνω την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα, άντρες και γυναίκες έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις. Κάνω και την εναλλακτική υπόθεση ότι δηλαδή, τα δύο φύλα έχουν διαφορετικές διακυμάνσεις.

$$H_0 : \sigma^2_{TS^0} = \sigma^2_{TS^1}$$

$$H_1 : \sigma^2_{TS^0} \neq \sigma^2_{TS^1}$$

Ίσες διακυμάνσεις

Εξετάζουμε τις διακυμάνσεις και βλέπουμε το Sig είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο του 0,05, αποδέχομαι δηλαδή, ότι και τα δύο φύλα έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις, επομένως εξετάζω το Sig (2-tailed) for equal variances assumed, παρατηρώ ότι και εδώ είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο από το 0,05, άρα απορρίπτω την μηδενική υπόθεση. Συνεπώς, η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι άντρες διαφέρει από αυτή των γυναικών ως προς τις προσωπικές δαπάνες.

► **T-Test**

$$H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$$

$$H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$$

Απορρ. H_0

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower		Upper
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	Equal variances assumed	1,451	0,23	0,294	155	0,769	0,04	0,137	-0,231	0,312
	Equal variances not assumed			0,296	154,988	0,768	0,04	0,136	-0,229	0,31
11. σε αγορά ρουχισμού	Equal variances assumed	0,135	0,714	-0,729	155	0,467	-0,103	0,141	-0,382	0,176
	Equal variances not assumed			-0,73	153,996	0,466	-0,103	0,141	-0,382	0,176
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	Equal variances assumed	0,617	0,433	-0,44	155	0,66	-0,066	0,149	-0,361	0,229
	Equal variances not assumed			-0,443	154,852	0,659	-0,066	0,149	-0,359	0,228
13. σε διασκέδαση	Equal variances assumed	0,306	0,581	-0,991	155	0,323	-0,146	0,147	-0,436	0,145
	Equal variances not assumed			-0,992	153,652	0,323	-0,146	0,147	-0,435	0,144
14. σε διακοπές	Equal variances assumed	1,078	0,301	-1,693	155	0,093	-0,263	0,155	-0,57	0,044
	Equal variances not assumed			-1,701	154,854	0,091	-0,263	0,155	-0,569	0,042
15. σε πράγματα που παλιότερα	Equal variances	0,003	0,955	-1,773	155	0,078	-0,254	0,143	-0,537	0,029

μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	assumed									
	Equal variances not assumed			-1,77	151,967	0,079	-0,254	0,143	-0,537	0,029

Oneway ανα τύπο εργασίας

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και του τύπου εργασίας είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς ο τύπος εργασίας δεν επηρεάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρέασε τους νέους.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	Between Groups	,804	2	,402	,545	,581
	Within Groups	113,604	154	,738		
	Total	114,408	156			
11.σε αγορά ρουχισμού	Between Groups	,177	2	,088	,112	,894
	Within Groups	121,568	154	,789		
	Total	121,745	156			
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	Between Groups	2,139	2	1,070	1,235	,294
	Within Groups	133,313	154	,866		
	Total	135,452	156			
13. σε διασκέδαση	Between Groups	,820	2	,410	,482	,618
	Within Groups	130,900	154	,850		
	Total	131,720	156			
14. σε διακοπές	Between Groups	,295	2	,148	,153	,859
	Within Groups	148,940	154	,967		
	Total	149,236	156			

15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	Between Groups	,143	2	,071	,087	,917
	Within Groups	126,838	154	,824		
	Total	126,981	156			

Oneway ανά επίπεδο σπουδών

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και του επιπέδου σπουδών είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 , δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το επίπεδο εκπαίδευσης δεν επηρεάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρέασε τους νέους.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	Between Groups	3,194	4	,798	1,091	,363
	Within Groups	111,214	152	,732		
	Total	114,408	156			
11.σε αγορά ρουχισμού	Between Groups	2,777	4	,694	,887	,473
	Within Groups	118,968	152	,783		
	Total	121,745	156			
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	Between Groups	2,947	4	,737	,845	,499
	Within Groups	132,505	152	,872		
	Total	135,452	156			
13. σε διασκέδαση	Between Groups	1,197	4	,299	,349	,845
	Within Groups	130,522	152	,859		
	Total	131,720	156			
14. σε διακοπές	Between Groups	3,213	4	,803	,836	,504
	Within	146,023	152	,961		

	Groups					
	Total	149,236	156			
15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	Between Groups	,509	4	,127	,153	,961
	Within Groups	126,472	152	,832		
	Total	126,981	156			

Oneway ανά εισόδημα

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και του μηνιαίου εισοδήματος είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το μηνιαίο εισόδημα δεν επηρεάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρέασε τους νέους, ως προς τη διασκέδαση και τις διακοπές.

Από την άλλη όμως πλευρά, βλέπουμε και το Sig να είναι μικρότερο του 0,05, επομένως απορρίπτω την μηδενική υπόθεση, και υποστηρίζω ότι δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι, ένας τουλάχιστον θα διαφέρει. Επομένως, το μηνιαίο εισόδημα επηρεάζει τους νέους, 18-35 ετών, την περίοδο της οικονομικής κρίσης, όσον αφορά την κατανάλωση προϊόντων του super market, την αγορά ρουχισμού και τέλος τις δαπάνες σε φαρμακευτικά προϊόντα.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market	Between Groups	12,141	4	3,035	4,511	,002
	Within Groups	102,266	152	,673		
	Total	114,408	156			
11.σε αγορά ρουχισμού	Between Groups	12,053	4	3,013	4,175	,003
	Within Groups	109,692	152	,722		

	Total	121,745	156			
12. σε φαρμακευτικά προϊόντα	Between Groups	11,060	4	2,765	3,379	,011
	Within Groups	124,392	152	,818		
	Total	135,452	156			
13. σε διασκέδαση	Between Groups	5,775	4	1,444	1,742	,144
	Within Groups	125,945	152	,829		
	Total	131,720	156			
14. σε διακοπές	Between Groups	1,788	4	,447	,461	,764
	Within Groups	147,447	152	,970		
	Total	149,236	156			
15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας	Between Groups	9,894	4	2,474	3,211	,015
	Within Groups	117,087	152	,770		
	Total	126,981	156			

Κοινωνικό-ψυχικές επιπτώσεις

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
16. την επιθυμία σας για οικογένεια	157	3,49	1,158	,092
17. τις διαπροσωπικές σας σχέσεις	157	3,27	,887	,071
18. την αναζήτηση εργασίας	157	3,75	1,068	,085
19. τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας	157	3,95	,925	,074
20. τη σκέψη να φύγετε από την Ελλάδα	157	3,70	1,273	,102
21. τις εναλλαγές στη διάθεσή σας	157	3,62	,805	,064
22. τον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)	157	3,29	,870	,069

Κάνουμε την μηδενική υπόθεση, ότι δηλαδή η μέση τιμή των νέων που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση ως προς τον ψυχολογικό - κοινωνικό τομέα είναι ίση με 3. Και εναλλακτική υπόθεση ότι η μέση τιμή των νέων που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση ως προς τον ψυχοκοινωνικό τομέα είναι διαφορετική του 3.

$$H_0 : \mu = 3$$

$$H_1 : \mu \neq 3$$

$p=0.000 < 0.05$

Παρατηρούμε ότι το Sig (2 tailed) είναι 0,00, επομένως απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, άρα η μέση τιμή είναι διαφορετική του 3 και συμπεραίνουμε ότι οι νέοι επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση ως προς τον ψυχοκοινωνικό τομέα και πιο συγκεκριμένα, η επιθυμία τους για οικογένεια, οι διαπροσωπικές τους σχέσεις, η αναζήτηση εργασίας, γενικά και ειδικότερα η αναζήτηση εργασίας εκτός του αντικείμενου του ενδιαφέροντος τους, η σκέψη της μετανάστευσης, οι εναλλαγές στη διάθεση και τέλος ο αμιγώς ψυχολογικός τομέας.

One-Sample Test						
	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
16. την επιθυμία σας για οικογένεια	5,306	156	,000	,490	,31	,67
17. τις διαπροσωπικές σας σχέσεις	3,779	156	,000	,268	,13	,41
18. την αναζήτηση εργασίας	8,746	156	,000	,745	,58	,91
19. τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας	12,850	156	,000	,949	,80	1,09
20. τη σκέψη να φύγετε από την Ελλάδα	6,895	156	,000	,701	,50	,90
21. τις εναλλαγές στη διάθεσή σας	9,618	156	,000	,618	,49	,74
22. τον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)	4,128	156	,000	,287	,15	,42

Group Statistics						
	1. Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
16. την επιθυμία σας για οικογένεια	'Ανδρας	74	3,64	1,080	,126	
	Γυναίκα	83	3,36	1,216	,133	
17. τις διαπροσωπικές σας σχέσεις	'Ανδρας	74	3,39	,808	,094	
	Γυναίκα	83	3,16	,943	,104	
18. την αναζήτηση εργασίας	'Ανδρας	74	3,68	1,048	,122	
	Γυναίκα	83	3,81	1,087	,119	
19. τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας	'Ανδρας	74	3,81	,886	,103	
	Γυναίκα	83	4,07	,947	,104	
20. τη σκέψη να φύγετε από την Ελλάδα	'Ανδρας	74	3,81	1,257	,146	
	Γυναίκα	83	3,60	1,287	,141	
21. τις εναλλαγές στη διάθεσή σας	'Ανδρας	74	3,55	,724	,084	
	Γυναίκα	83	3,67	,871	,096	

22. τον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)	Άνδρας	74	3,19	,753	,087
	Γυναίκα	83	3,37	,959	,105

Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων σε ανεξάρτητα δείγματα (των φύλων ως προς το πώς επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι νέοι, όσο αφορά τις κοινωνικό-ψυχικές επιπτώσεις). Κάνουμε την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα έχουν την ίδια μέση ικανοποίηση ($H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$) και εναλλακτική ότι έχουν διαφορετική μέση συνολική ικανοποίηση ($H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$).

Επόμενο βήμα είναι να δω αν οι διακυμάνσεις είναι ίσες. Κάνω την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα, άντρες και γυναίκες έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις. Κάνω και την εναλλακτική υπόθεση ότι δηλαδή, τα δύο φύλα έχουν διαφορετικές διακυμάνσεις.

$$H_0 : \sigma^2_{TS^0} = \sigma^2_{TS^1}$$

$$H_1 : \sigma^2_{TS^0} \neq \sigma^2_{TS^1}$$

Ίσες διακυμάνσεις

Εξετάζουμε τις διακυμάνσεις και βλέπουμε το Sig είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο του 0,05, αποδέχομαι δηλαδή, ότι και τα δύο φύλα έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις, επομένως εξετάζω το Sig (2-tailed) for equal variances assumed, παρατηρώ ότι και εδώ είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο από το 0,05, άρα απορρίπτω την μηδενική υπόθεση. Συνεπώς, η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι άντρες διαφέρει από αυτή των γυναικών ως προς τις προσωπικές δαπάνες.

► T-Test

$$H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$$

$$H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$$

Απορρ. H_0

Εξαίρεση αποτελεί η ερώτηση 22, όπου εξετάζοντας τις διακυμάνσεις και βλέπουμε ότι το Sig είναι μικρότερο του 0,05, επομένως εξετάζω το

Sig (2-tailed) for equal variances not assumed, παρατηρώ ότι είναι μικρότερο του 0,05, επομένως αποδέχομαι την μηδενική υπόθεση. Συνεπώς, η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι άντρες είναι ίδια με αυτή των γυναικών.

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
16. την επιθυμία σας για οικογένεια	Equal variances assumed	2,276	,133	1,484	155	,140	,274	,184	-,091	,638
	Equal variances not assumed			1,494	154,999	,137	,274	,183	-,088	,636
17. τις διαπροσωπικές σας σχέσεις	Equal variances assumed	2,122	,147	1,668	155	,097	,235	,141	-,043	,514
	Equal variances not assumed			1,683	154,760	,094	,235	,140	-,041	,511
18. την αναζήτηση εργασίας	Equal variances assumed	,139	,710	-,770	155	,443	-,132	,171	-,469	,206
	Equal variances not assumed			-,771	154,035	,442	-,132	,171	-,468	,205
19. τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας	Equal variances assumed	,026	,873	-1,780	155	,077	-,261	,147	-,552	,029
	Equal variances not assumed			-1,786	154,626	,076	-,261	,146	-,551	,028
20. τη σκέψη να φύγετε από την Ελλάδα	Equal variances assumed	,725	,396	1,024	155	,308	,208	,204	-,194	,610
	Equal variances not assumed			1,025	153,704	,307	,208	,203	-,193	,610
21. τις εναλλαγές στη διάθεσή σας	Equal variances assumed	,288	,592	-,937	155	,350	-,121	,129	-,375	,134
	Equal variances not			-,947	154,273	,345	-,121	,127	-,372	,131

	assumed									
22. τον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)	Equal variances assumed	9,040	,003	- 1,328	155	,186	-,184	,139	-,458	,090
	Equal variances not assumed			- 1,346	152,614	,180	-,184	,137	-,455	,086

Τύπος εργασίας

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, σε επίπεδο κοινωνικό-ψυχικών επιπτώσεων και του τύπου εργασίας είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς ο τύπος εργασίας δεν επηρεάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρέασε τους νέους, σε επίπεδο κοινωνικό-ψυχικών επιπτώσεων.

Παρατηρούμε μια διαφοροποίηση στο Sig, που αφορά τη σκέψη των νέων να φύγουν από τη χώρα μας εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, να είναι στο 0,05, άρα απορρίπτω την μηδενική υπόθεση και δέχομαι ότι υπάρχει διαφορά σε ένα τουλάχιστον από τους μέσους. Εξάγω έτσι το συμπέρασμα, ότι ο τύπος εργασίας επηρεάζει τη σκέψη των νέων να φύγουν από την Ελλάδα, λόγω της οικονομικής κατάστασης που διανύει η χώρα.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
16. την επιθυμία σας για οικογένεια	Between Groups	,412	2	,206	,152	,859
	Within Groups	208,823	154	1,356		
	Total	209,236	156			
17. τις διαπροσωπικές σας σχέσεις	Between Groups	,477	2	,239	,301	,741
	Within	122,287	154	,794		

	Groups					
	Total	122,764	156			
18. την αναζήτηση εργασίας	Between Groups	5,514	2	2,757	2,464	,088
	Within Groups	172,295	154	1,119		
	Total	177,809	156			
19. τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας	Between Groups	1,845	2	,922	1,078	,343
	Within Groups	131,748	154	,856		
	Total	133,592	156			
20. τη σκέψη να φύγετε από την Ελλάδα	Between Groups	9,637	2	4,819	3,050	,050
	Within Groups	243,293	154	1,580		
	Total	252,930	156			
21. τις εναλλαγές στη διάθεσή σας	Between Groups	,009	2	,004	,007	,993
	Within Groups	101,061	154	,656		
	Total	101,070	156			
22. τον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)	Between Groups	,745	2	,372	,489	,614
	Within Groups	117,357	154	,762		
	Total	118,102	156			

Μηνιαίο εισόδημα

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, ως προς το κοινωνικό-ψυχικό τομέα και του μηνιαίου εισοδήματος είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μικρότερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς δεν υπάρχει ισότητα των μέσων, και ένας τουλάχιστον διαφέρει. Επομένως, το μηνιαίο εισόδημα επηρεάζει την επιθυμία των νέων για οικογένεια, τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, την αναζήτηση εργασίας σε γενική κλίμακα και πιο συγκεκριμένα, τη σκέψη απασχόλησης σε αντικείμενο

διαφορετικό του ενδιαφέροντός τους, τις εναλλαγές στη διάθεση των νέων και τέλος τη σκέψη να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Μόνο ο ψυχολογικός τομέας, δηλαδή άγχος, φόβος, νεύρα και άλλα αρνητικά συναισθήματα, φαίνεται πως δεν έχει επηρεαστεί από τους νέους αναφορικά με το μηνιαίο τους εισόδημα, εφόσον το Sig είναι μεγαλύτερο του 0,05 και αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
16. την επιθυμία σας για οικογένεια	Between Groups	14,189	4	3,547	2,764	,030
	Within Groups	195,047	152	1,283		
	Total	209,236	156			
17. τις διαπροσωπικές σας σχέσεις	Between Groups	12,245	4	3,061	4,210	,003
	Within Groups	110,519	152	,727		
	Total	122,764	156			
18. την αναζήτηση εργασίας	Between Groups	24,915	4	6,229	6,192	,000
	Within Groups	152,894	152	1,006		
	Total	177,809	156			
19. τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας	Between Groups	10,184	4	2,546	3,136	,016
	Within Groups	123,409	152	,812		
	Total	133,592	156			
20. τη σκέψη να φύγετε από την Ελλάδα	Between Groups	50,166	4	12,541	9,402	,000
	Within Groups	202,764	152	1,334		
	Total	252,930	156			
21. τις εναλλαγές στη διάθεσή σας	Between Groups	7,818	4	1,954	3,186	,015
	Within Groups	93,252	152	,614		
	Total	101,070	156			
22. τον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)	Between Groups	2,388	4	,597	,784	,537
	Within Groups	115,714	152	,761		
	Total	118,102	156			

Πολιτικό-θρησκευτικές θέσεις

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
23. την θρησκευτική σας πεποίθηση	157	3,08	1,474	,118
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα	157	3,71	,901	,072
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	157	3,51	,952	,076

Κάνουμε την μηδενική υπόθεση, ότι δηλαδή η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι από την οικονομική κρίση ως προς τις πολιτικό-θρησκευτικές τους αντιλήψεις είναι ίση με 3. Και εναλλακτική υπόθεση ότι η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι από την οικονομική κρίση ως προς τις πολιτικό-θρησκευτικές τους αντιλήψεις είναι διαφορετική του 3.

$$H_0 : \mu = 3$$

$$H_1 : \mu \neq 3$$

$$p=0.000 < 0.05$$

Παρατηρούμε ότι το Sig (2 tailed) είναι 0,00, επομένως απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, άρα η μέση τιμή είναι διαφορετική του 3 και συμπεραίνουμε ότι οι νέοι επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση ως προς την εμπιστοσύνη τους στο πολιτικό σύστημα της χώρας και κατ' επέκταση στην σκέψη λλαγής πολιτικού κόμματος.

Εξαίρεση αποτελεί η ερώτηση 23, που παρατηρούμε ότι το sig (2-tailed) είναι 0,517, είναι μεγαλύτερο του 0,05 άρα αποδέχομαι την μηδενική υπόθεση και υποστηρίζω ότι η οικονομική κρίση δεν επηρέασε τους νέους ως προς την θρησκευτική τους πεποίθηση.

One-Sample Test						
Test Value = 3						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper

23. την θρησκευτική σας πεποίθηση	,650	156	,517	,076	-,16	,31
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα	9,837	156	,000	,707	,57	,85
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	6,710	156	,000	,510	,36	,66

Group Statistics						
	1. Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
23. την θρησκευτική σας πεποίθηση	'Ανδρας	74	3,22	1,483	,172	
	Γυναίκα	83	2,95	1,464	,161	
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα	'Ανδρας	74	3,62	,871	,101	
	Γυναίκα	83	3,78	,925	,101	
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	'Ανδρας	74	3,49	,925	,108	
	Γυναίκα	83	3,53	,980	,108	

Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων σε ανεξάρτητα δείγματα (των φύλων ως προς το πώς επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι νέοι, όσο αφορά τις πολιτικό- θρησκευτικές αντιλήψεις). Κάνουμε την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα έχουν την ίδια μέση ικανοποίηση ($H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$) και εναλλακτική ότι έχουν διαφορετική μέση συνολική ικανοποίηση ($H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$).

Επόμενο βήμα είναι να δω αν οι διακυμάνσεις είναι ίσες. Κάνω την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα, άντρες και γυναίκες έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις. Κάνω και την εναλλακτική υπόθεση ότι δηλαδή, τα δύο φύλα έχουν διαφορετικές διακυμάνσεις.

$$H_0 : \sigma^2_{TS^0} = \sigma^2_{TS^1}$$

$$H_1 : \sigma^2_{TS^0} \neq \sigma^2_{TS^1}$$

Ίσες διακυμάνσεις

Εξετάζουμε τις διακυμάνσεις και βλέπουμε το Sig είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο του 0,05, αποδέχομαι δηλαδή, ότι και τα δύο φύλα έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις, επομένως εξετάζω το Sig (2-tailed) for equal variances assumed, παρατηρώ ότι και εδώ είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο από το 0,05, άρα απορρίπτω την μηδενική υπόθεση. Συνεπώς, η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι άντρες

διαφέρει από αυτή των γυναικών ως προς τις πολιτικό- θρησκευτικές αντιλήψεις.

► **T-Test**

$$H_0 : \mu_{TS}^0 = \mu_{TS}^1$$

$$H_1 : \mu_{TS}^0 \neq \mu_{TS}^1$$

Απορρ. H_0

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
23. την θρησκευτικές πεποιθήσεις	Equal variances assumed	,022	,883	1,123	155	,263	,264	,236	-,201	,730
	Equal variances not assumed			1,122	152,491	,264	,264	,236	-,201	,730
24. την εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα	Equal variances assumed	,002	,963	-1,123	155	,263	-,162	,144	-,446	,123
	Equal variances not assumed			-1,127	154,514	,262	-,162	,143	-,445	,122
25. την σκέψη στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	Equal variances assumed	,192	,662	-,286	155	,775	-,044	,153	-,345	,258
	Equal variances not assumed			-,287	154,471	,775	-,044	,152	-,344	,257

Τύπος εργασίας

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35, από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, ως προς τις πολιτικό-θρησκευτικές τους

θέσεις και του τύπου εργασίας είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς ο τύπος εργασίας δεν επηρεάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρέασε τους νέους, σχετικά με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, την εμπιστοσύνη τους στο πολιτικό σύστημα και την σκέψη να στραφούν σε αλλαγή πολιτικού κόμματος.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
23. την θρησκευτική σας πεποίθηση	Between Groups	6,250	2	3,125	1,446	,239
	Within Groups	332,832	154	2,161		
	Total	339,083	156			
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα	Between Groups	1,800	2	,900	1,111	,332
	Within Groups	124,722	154	,810		
	Total	126,522	156			
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	Between Groups	,727	2	,363	,398	,672
	Within Groups	140,509	154	,912		
	Total	141,236	156			

Μηνιαίο εισόδημα

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35, από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα σχετικά με τις πολιτικό-θρησκευτικές θέσεις και του μηνιαίου εισοδήματος είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το μηνιαίο εισόδημα δεν επηρεάζει τους νέους σχετικά με την εμπιστοσύνη τους στο πολιτικό σύστημα της χώρας και τη σκέψη τους να στραφούν σε αλλαγή πολιτικού κόμματος.

Το Sig, στην ερώτηση πως η οικονομική κρίση επηρέασε τη θρησκευτική τους πεποίθηση, είναι 0,00, είναι μικρότερο του 0,05, άρα απορρίπτουμε τη μηδενική υπόθεση, δηλαδή δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι, άρα το μηνιαίο εισόδημα επηρεάζει την θρησκευτική πεποίθηση των νέων τη περίοδο της οικονομικής κρίσης.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
23. την θρησκευτική σας πεποίθηση	Between Groups	46,795	4	11,699	6,084	,000
	Within Groups	292,287	152	1,923		
	Total	339,083	156			
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα	Between Groups	2,131	4	,533	,651	,627
	Within Groups	124,391	152	,818		
	Total	126,522	156			
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	Between Groups	3,857	4	,964	1,067	,375
	Within Groups	137,378	152	,904		
	Total	141,236	156			

Επίπεδο εκπαίδευσης

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, σχετικά με τις πολιτικό-θρησκευτικές τους αντιλήψεις και του επιπέδου εκπαίδευσης είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το επίπεδο εκπαίδευσης δεν επηρεάζει τις πολιτικό-θρησκευτικές πεποιθήσεις των νέων της χώρας μας που βιώνουν την οικονομική κρίση.

ANOVA						
		Sum of	df	Mean	F	Sig.

		Squares		Square		
23. την θρησκευτική σας πεποίθηση	Between Groups	18,436	4	4,609	2,185	,073
	Within Groups	320,646	152	2,110		
	Total	339,083	156			
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα	Between Groups	,846	4	,211	,256	,906
	Within Groups	125,677	152	,827		
	Total	126,522	156			
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος	Between Groups	3,340	4	,835	,921	,454
	Within Groups	137,895	152	,907		
	Total	141,236	156			

Προσδοκίες για το μέλλον

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα	157	3,75	,773	,062
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας	157	3,16	,873	,070
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας	157	3,02	,772	,062
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας	157	2,45	1,089	,087
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας	157	3,01	,916	,073

Κάνουμε την μηδενική υπόθεση, ότι δηλαδή η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι από την οικονομική κρίση ως προς τις προσδοκίες για το μέλλον τους σχετικά με την οικονομική κρίση είναι ίση με 3. Και εναλλακτική υπόθεση ότι η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι από την οικονομική κρίση ως προς τις προσδοκίες για το μέλλον τους σχετικά με την οικονομική κρίση είναι διαφορετική του 3.

$$H_0 : \mu = 3$$

$$H_1 : \mu \neq 3$$

Παρατηρούμε ότι το Sig (2 tailed) είναι 0,00 και 0,02, δηλαδή είναι μικρότερο του 0,05 επομένως απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, άρα η μέση τιμή είναι διαφορετική του 3 και συμπεραίνουμε ότι οι νέοι έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση και πιο συγκεκριμένα, θα επηρεαστεί η

επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την χώρα, θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας μας και τέλος, ότι γίνεται σωστή ενημέρωση των ΜΜΕ σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας μας..

Εξαίρεση αποτελεί η ερώτηση 28 και 30, που παρατηρούμε ότι το sig (2-tailed) είναι 0,757 και 0,931, είναι μεγαλύτερο του 0,05 άρα αποδέχομαι την μηδενική υπόθεση και υποστηρίζω ότι οι νέοι ηλικίας 18-35, το δείγμα του ερωτηματολογίου μας δηλαδή, πιστεύουν ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας, και επίσης, ότι θα μειωθεί η ανησυχία τους για το μέλλον της χώρας στον οικονομικό τομέα.

One-Sample Test						
	Test Value = 3					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα	12,177	156	,000	,752	,63	,87
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας	2,284	156	,024	,159	,02	,30
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας	,310	156	,757	,019	-,10	,14
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας	-6,305	156	,000	-,548	-,72	-,38
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας	,087	156	,931	,006	-,14	,15

Group Statistics						
	1. Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα	'Ανδρας	74	3,59	,810	,094	
	Γυναίκα	83	3,89	,716	,079	
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας	'Ανδρας	74	3,20	,906	,105	
	Γυναίκα	83	3,12	,847	,093	
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας	'Ανδρας	74	3,11	,786	,091	
	Γυναίκα	83	2,94	,755	,083	
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας	'Ανδρας	74	2,53	1,149	,134	
	Γυναίκα	83	2,39	1,034	,113	
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας	'Ανδρας	74	2,97	,891	,104	
	Γυναίκα	83	3,04	,943	,103	

Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων σε ανεξάρτητα δείγματα (των φύλων ως προς το πώς επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι νέοι, όσο αφορά τις προσδοκίες για το μέλλον). Κάνουμε την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα έχουν την ίδια μέση ικανοποίηση ($H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$) και εναλλακτική ότι έχουν διαφορετική μέση συνολική ικανοποίηση ($H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$).

Επόμενο βήμα είναι να δω αν οι διακυμάνσεις είναι ίσες. Κάνω την μηδενική υπόθεση ότι και τα δύο φύλα, άντρες και γυναίκες έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις. Κάνω και την εναλλακτική υπόθεση ότι δηλαδή, τα δύο φύλα έχουν διαφορετικές διακυμάνσεις.

$$H_0 : \sigma^2_{TS^0} = \sigma^2_{TS^1}$$

$$H_1 : \sigma^2_{TS^0} \neq \sigma^2_{TS^1}$$

Ίσες διακυμάνσεις

Εξετάζουμε τις διακυμάνσεις και βλέπουμε το Sig είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο του 0,05, αποδέχομαι δηλαδή, ότι και τα δύο φύλα έχουν τις ίδιες διακυμάνσεις, επομένως εξετάζω το Sig (2-tailed) for equal variances assumed, παρατηρώ ότι και εδώ είναι σε όλες τις ερωτήσεις μας μεγαλύτερο από το 0,05, άρα απορρίπτω την μηδενική υπόθεση. Συνεπώς, η μέση τιμή του βαθμού που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι άντρες διαφέρει από αυτή των γυναικών ως προς τις προσδοκίες για το μέλλον.

► T-Test

$$H_0 : \mu_{TS^0} = \mu_{TS^1}$$

$$H_1 : \mu_{TS^0} \neq \mu_{TS^1}$$

Απορρ. H_0

Εξαίρεση αποτελεί η ερώτηση 26, όπου εξετάζοντας τις διακυμάνσεις βλέπουμε ότι το Sig είναι μικρότερο του 0,05, επομένως εξετάζω το Sig (2-tailed) for equal variances not assumed, παρατηρώ ότι είναι μικρότερο του 0,05, επομένως αποδέχομαι την μηδενική υπόθεση. Συνεπώς, η μέση τιμή

του βαθμού που επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση οι άντρες είναι ίδια με αυτή των γυναικών, σχετικά με το πώς θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα.

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα	Equal variances assumed	6,056	,015	-2,439	155	,016	-,297	,122	-,537	-,056
	Equal variances not assumed			-2,422	146,767	,017	-,297	,123	-,539	-,055
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας	Equal variances assumed	,968	,327	,588	155	,558	,082	,140	-,194	,359
	Equal variances not assumed			,585	149,975	,559	,082	,140	-,195	,360
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας	Equal variances assumed	,025	,875	1,368	155	,173	,168	,123	-,075	,411
	Equal variances not assumed			1,365	151,294	,174	,168	,123	-,075	,412
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας	Equal variances assumed	,971	,326	,812	155	,418	,141	,174	-,203	,486
	Equal variances not assumed			,807	147,828	,421	,141	,175	-,205	,488
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας	Equal variances assumed	,769	,382	-,430	155	,668	-,063	,147	-,353	,227
	Equal variances not assumed			-,431	154,463	,667	-,063	,146	-,352	,226

Τύπος εργασίας

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35 από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, σχετικά με τις προσδοκίες για το μέλλον και του τύπου εργασίας είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι

διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%- επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς ο τύπος εργασίας δεν επηρεάζει τις προσδοκίες για το μέλλον των νέων της οικονομικής κρίσης.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα	Between Groups	,470	2	,235	,390	,678
	Within Groups	92,842	154	,603		
	Total	93,312	156			
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας	Between Groups	,635	2	,317	,413	,662
	Within Groups	118,384	154	,769		
	Total	119,019	156			
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας	Between Groups	,050	2	,025	,041	,959
	Within Groups	92,893	154	,603		
	Total	92,943	156			
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας	Between Groups	,060	2	,030	,025	,975
	Within Groups	184,832	154	1,200		
	Total	184,892	156			
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας	Between Groups	,800	2	,400	,473	,624
	Within Groups	130,194	154	,845		
	Total	130,994	156			

Μηνιαίο εισόδημα

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι του βαθμού που επηρεάστηκαν οι νέοι, 18-35, από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα, όσον αφορά τις προσδοκίες τους για το μέλλον και του μηνιαίου εισοδήματος είναι ίσοι. Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν. Βλέπουμε το Sig ότι είναι μεγαλύτερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το μηνιαίο εισόδημα δεν επηρεάζει τις προσδοκίες των νέων για το μέλλον και πιο συγκεκριμένα, την επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα, την πίστη τους ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας, τη σκέψη ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας, την πεποίθηση ότι τα ΜΜΕ κάνουν σωστή

ενημέρωση και τέλος, τη μείωση της ανησυχίας για το οικονομικό μέλλον της Ελλάδας.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα	Between Groups	,409	4	,102	,167	,955
	Within Groups	92,903	152	,611		
	Total	93,312	156			
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας	Between Groups	1,095	4	,274	,353	,842
	Within Groups	117,924	152	,776		
	Total	119,019	156			
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας	Between Groups	2,112	4	,528	,884	,475
	Within Groups	90,831	152	,598		
	Total	92,943	156			
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας	Between Groups	5,160	4	1,290	1,091	,363
	Within Groups	179,732	152	1,182		
	Total	184,892	156			
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας	Between Groups	2,119	4	,530	,625	,645
	Within Groups	128,874	152	,848		
	Total	130,994	156			

Σ' αυτό το σημείο, έχουμε κάνει την ανάλυση και τους ελέγχους των ερωτήσεων και μάλιστα, εφόσον οι ερωτήσεις μας ήταν κατηγοριοποιημένες ήδη στο ερωτηματολόγιό μας, μας βοήθησε να ακολουθήσουμε τις συγκεκριμένες ομαδοποιήσεις.

Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε και το κεντρικό ερώτημα μας, την μεταβλητή που θέλουμε να εξετάζουμε, δηλαδή, επί της ουσίας το ερευνητικό ερώτημα, που είναι "σε τι βαθμό η οικονομική κρίση επηρέασε τους νέους ". Αυτή είναι και η κεντρική μεταβλητή, η εξαρτημένη μας, που επηρεάζεται επιμέρους από το εισόδημα, το επίπεδο εκπαίδευσης και γενικότερα από όλες τις δημογραφικές ερωτήσεις, δηλαδή τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Μιλάμε για

κάτι που το δημιουργήσαμε μόνοι μας, μέσα από το σύνολο, το μέσο όρο, όλων των ερωτήσεων. Αυτή η νέα μεταβλητή πέρασε στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS και έτσι μπορούμε να συνεχίσουμε την ανάλυση και να προβούμε σε περαιτέρω συμπεράσματα.

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Συνολική επίδραση	157	3,3931	,41716	,03329

Αυτή τη νέα μας μεταβλητή θα την ονομάσουμε στο εξής συνολική επίδραση, είναι μία μεταβλητή που δημιουργήσαμε από το σύνολο των ερωτήσεων που αφορούσαν τον βαθμό επίδρασης σε διάφορους τομείς, δεν συμπεριλάβαμε δηλαδή τις δημογραφικές ερωτήσεις. Θα την αντιμετωπίσουμε σαν μία ανεξάρτητη μεταβλητή και θα κάνουμε τους ελέγχους. Η κλίμακα Likert είναι το εργαλείο που έχουμε χρησιμοποιήσει, επομένως, η συνολική επίδραση των νέων, 18-35 ετών, από την οικονομική κρίση βρίσκεται στο 3,4, άρα λίγο πάνω από την μέση, στο ούτε πολύ, ούτε λίγο, στο ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ, αλλά με μία τάση προς το πολύ, προς το συμφωνώ.

One-Sample Test

Test Value = 3

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Συνολική επίδραση	11,807	156	,000	,39308	,3273	,4588

Κάνουμε την μηδενική υπόθεση, H_0 , ότι η μέση συνολική επίδραση των νέων, ηλικίας 18 έως 35 ετών, από την οικονομική κρίση είναι ίση με 3. ($H_0: \mu_{TS}=3$). Η εναλλακτική υπόθεση είναι η αντίθετη, δηλαδή η μέση συνολική επίδραση των νέων, ηλικίας 18 έως 35 ετών, από την οικονομική κρίση, είναι διαφορετική του 3. ($H_1: \mu_{TS} \neq 3$).

► **T-Test**

$$H_0 : \mu_{σε} = 3$$

$$H_1 : \mu_{σε} \neq 3$$

$$p=0.000 < 0.05$$

Απορρ. H_0

Απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση δηλαδή ότι η μέση ικανοποίηση είναι ίση με 3 γιατί το p value είναι 0,00 άρα μικρότερο από 5%. ($P=0,00 < 0,05$). Συνεπώς η μέση ικανοποίηση των ασθενών στα τακτικά εξωτερικά ιατρεία του Παναρκαδικού νοσοκομείου Τρίπολης είναι διαφορετική του 3

Παρατηρούμε ότι το Sig (2 tailed) είναι 0,00, άρα μικρότερο από 5%. ($P=0,00 < 0,05$), επομένως απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, δηλαδή ότι η μέση επίδραση των νέων από την οικονομική κρίση είναι διαφορετική του 3.

ANOVA

ΟΙΚΟΓΕΓΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Oneway

Test of Homogeneity of Variances

Levene Statistic	df1	df2	Sig.

Συνολική επίδραση	Based on Mean	1,000	3	153	,394
	Based on Median	,527	3	153	,664
	Based on Median and with adjusted df	,527	3	144,628	,664
	Based on trimmed mean	,973	3	153	,407

ANOVA

Συνολική επίδραση

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,358	3	,119	,682	,564
Within Groups	26,789	153	,175		
Total	27,147	156			

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων, λοιπόν της συνολικής επίδρασης των νέων από την οικονομική κρίση σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι της συνολικής επίδρασης των νέων στην Ελλάδα από την οικονομική κρίση και της οικογενειακής κατάστασης είναι ίσοι, ($H_0 : \mu_{σε^0} = \mu_{σε^1}$). Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν, ($H_1 : \mu_{σε^0} \neq \mu_{σε^1}$).

Βλέπουμε το Sig 0,564 είναι μεγαλύτερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς η οικογενειακή κατάσταση των νέων δεν επηρεάζει την συνολική επίδρασή τους από την οικονομική κρίση.

Oneway

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Test of Homogeneity of Variances

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Συνολική επίδραση	Based on Mean	3,868	2	154	,023
	Based on Median	2,516	2	154	,084
	Based on Median and with adjusted df	2,516	2	135,290	,085
	Based on trimmed mean	3,789	2	154	,025

ANOVA

Συνολική επίδραση

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,143	2	,071	,407	,666
Within Groups	27,004	154	,175		
Total	27,147	156			

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων, λοιπόν της συνολικής επίδρασης των νέων από την οικονομική κρίση σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι της συνολικής επίδρασης των νέων στην Ελλάδα από την οικονομική κρίση και του τύπου απασχόλησης τους, ($H_0 : \mu_{σε^0} = \mu_{σε^1}$). Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν, ($H_1 : \mu_{σε^0} \neq \mu_{σε^1}$).

Βλέπουμε το Sig 0,666 είναι μεγαλύτερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς ο τύπος απασχόλησής των νέων δεν επηρεάζει την συνολική επίδρασή τους από την οικονομική κρίση.

ANOVA

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Test of Homogeneity of Variances

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Συνολική επίδραση	Based on Mean	2,240	4	152	,067
	Based on Median	1,616	4	152	,173
	Based on Median and with adjusted df	1,616	4	113,601	,175
	Based on trimmed mean	2,236	4	152	,068

ANOVA

Συνολική επίδραση

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,420	4	1,105	7,390	,000
Within Groups	22,727	152	,150		
Total	27,147	156			

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων, λοιπόν της συνολικής επίδρασης των νέων από την οικονομική κρίση σε σχέση με το μηνιαίο εισόδημα. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι

μέσοι της συνολικής επίδρασης των νέων στην Ελλάδα από την οικονομική κρίση και το μηνιαίο εισόδημα είναι ίσοι, ($H_0 : \mu_{σε^0} = \mu_{σε^1}$). Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν, ($H_1 : \mu_{σε^0} \neq \mu_{σε^1}$).

Βλέπουμε το Sig 0,000 είναι μικρότερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση, ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το μηνιαίο εισόδημα των νέων επηρεάζει την συνολική επίδρασή τους από την οικονομική κρίση.

ONEWAY

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Test of Homogeneity of Variances

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Συνολική επίδραση	Based on Mean	2,434	4	152	,050
	Based on Median	1,937	4	152	,107
	Based on Median and with adjusted df	1,937	4	141,260	,108
	Based on trimmed mean	2,452	4	152	,048

ANOVA

Συνολική επίδραση

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,228	4	,057	,322	,863
Within Groups	26,919	152	,177		

Total	27,147	156			

Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων, λοιπόν της συνολικής επίδρασης των νέων από την οικονομική κρίση σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι της συνολικής επίδρασης των νέων στην Ελλάδα από την οικονομική κρίση και του επιπέδου εκπαίδευσης είναι ίσοι, ($H_0 : \mu_{σε^0} = \mu_{σε^1}$). Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν, ($H_1 : \mu_{σε^0} \neq \mu_{σε^1}$).

Βλέπουμε το Sig 0,863 είναι μεγαλύτερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς το επίπεδο εκπαίδευσης των νέων δεν επηρεάζει την συνολική επίδρασή τους από την οικονομική κρίση.

ONEWAY

ΗΛΙΚΙΑ

Test of Homogeneity of Variances

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Συνολική επίδραση	Based on Mean	2,383	5	151	,041
	Based on Median	1,327	5	151	,256
	Based on Median and with adjusted df	1,327	5	114,500	,258
	Based on trimmed mean	2,253	5	151	,052

ANOVA

Συνολική επίδραση

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,446	5	,089	,505	,772
Within Groups	26,700	151	,177		
Total	27,147	156			

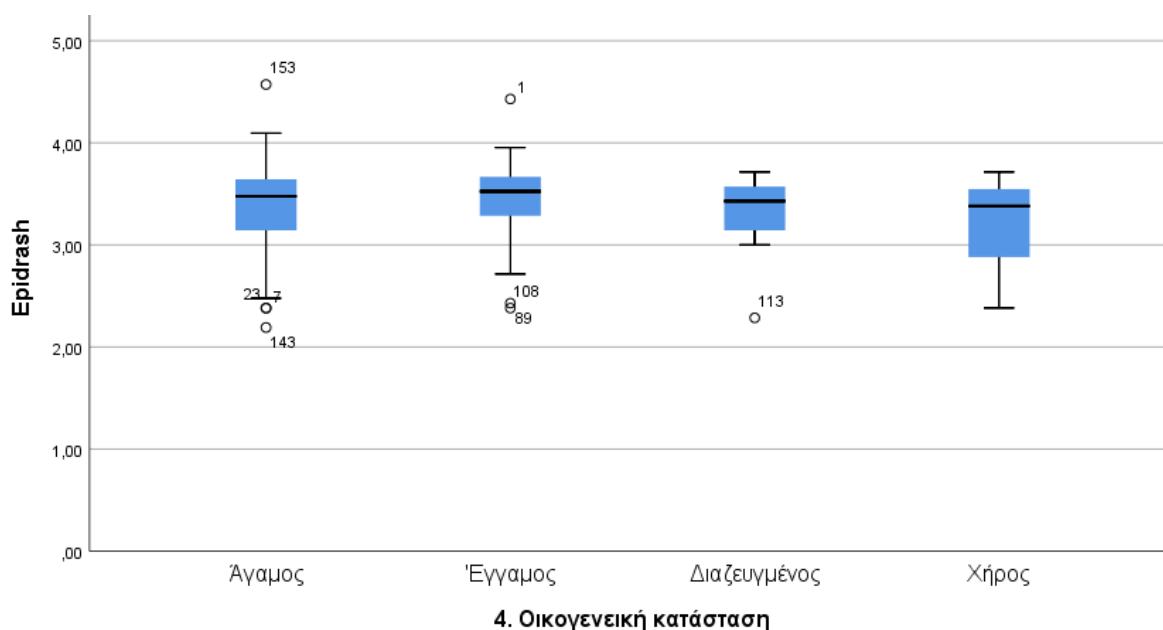
Η ανάλυση διακύμανσης προς ένα παράγοντα εξετάζει αν υπάρχουν διαφορές στους μέσους της κάθε κατηγορίας. Κάνουμε έλεγχο ισότητας των μέσων, λοιπόν της συνολικής επίδρασης των νέων από την οικονομική κρίση σε σχέση με την ηλικία. Θα κάνουμε την μηδενική υπόθεση H_0 οι μέσοι της συνολικής επίδρασης των νέων στην Ελλάδα από την οικονομική κρίση και της ηλικίας είναι ίσοι, ($H_0 : \mu_{σε^0} = \mu_{σε^1}$). Η εναλλακτική υπόθεση H_1 δεν είναι όλοι οι μέσοι ίσοι ένας τουλάχιστον διαφέρει, χωρίς να σημαίνει ότι όλοι οι μέσοι διαφέρουν, ($H_1 : \mu_{σε^0} \neq \mu_{σε^1}$).

Βλέπουμε το Sig 0,772 είναι μεγαλύτερο του 5%-επίπεδο βεβαιότητας, άρα απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση, ότι υπάρχει ισότητα των μέσων, συνεπώς η ηλικία των νέων δεν επηρεάζει την συνολική επίδρασή τους από την οικονομική κρίση.

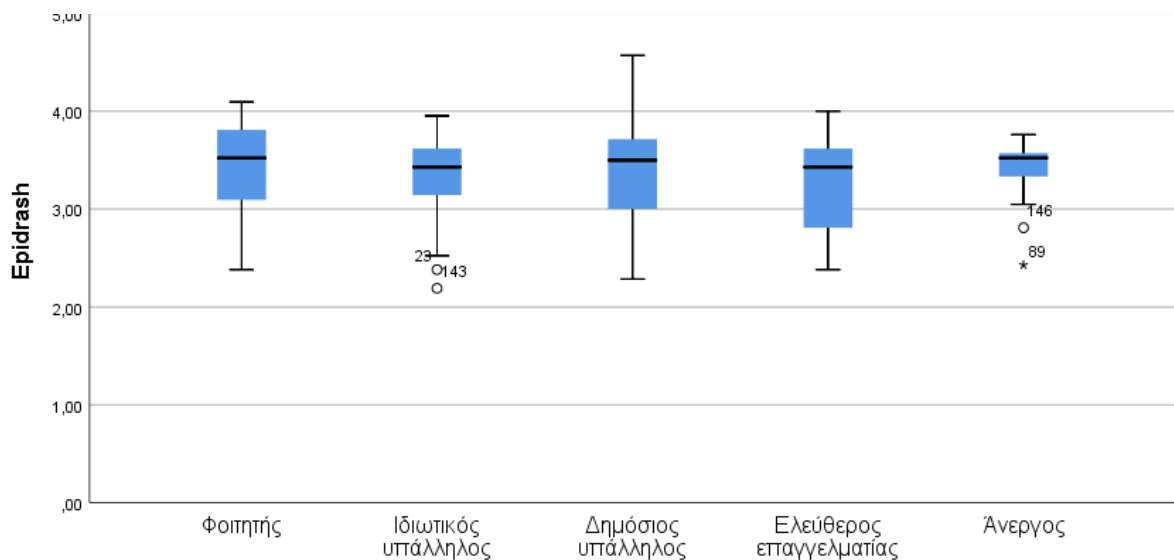
Συμπεράσματα

Το θηκόγραμμα είναι ένα πολύ σπουδαίο εργαλείο, είναι στην ουσία διαγράμματα για να μπορούμε να κάνουμε σύγκριση στο εύρος και την κατανομή που έχει μία μεταβλητή σε δύο οι περισσότερες κατηγορίες. Θα συγκρίνουμε, λοιπόν, την νέα μεταβλητή που έχουμε δημιουργήσει και εξετάζει την συνολική επίδραση που έχει η οικονομική κρίση στην Ελλάδα προς τους νέους ηλικίας 18 έως 35 ετών.

Στο πρώτο μας θηκόγραμμα, επομένως έχουμε την συνολική επίδραση των νέων από την οικονομική κρίση, αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση. Δεν παρατηρούμε να υπάρχουν αποκλείσεις μεταξύ των κατηγοριών, η συνολική επίδραση των άγαμων, των έγγαμων, των διαζευγμένων και των χήρων από την οικονομική κρίση βρίσκεται στο 3,5. Στην υποτιθέμενη ερώτηση έχετε επηρεαστεί από την οικονομική κρίση, ο μέσος όρος τοποθετείται μεταξύ του ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ και του συμφωνώ. επομένως ναι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τους νέους ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

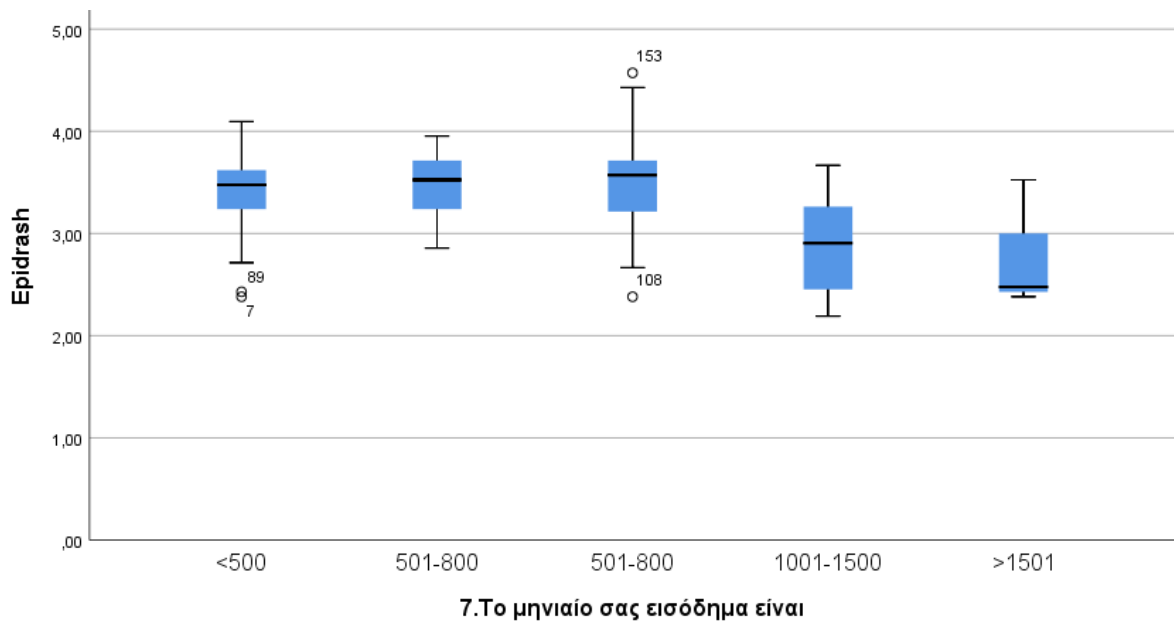

Στο συγκεκριμένο θηκόγραμμα παρατηρούμε ότι η συνολική επίδραση των νέων από την οικονομική κρίση δεν παίζει απολύτως κανένα ρόλο με βάση το είδος απασχόλησής τους. Φοιτητές,ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι, ελεύθεροι επαγγελματίες και άνεργοι κρίνουν ότι έχουν επηρεαστεί στο ίδιο βαθμό, στο 3,5 δηλαδή έχουν μία τάση προς το συμφωνώ. Το άλο που παρατηρούμε από το θηκόγραμμά μας είναι ότι μόνο οι απαντήσεις των ανέργων είναι πιο συγκεντρωμένες στο μέσο όρο, με αντίθεση τις υπόλοιπες κατηγορίες που έχουν μεγαλύτερο εύρος οι απαντήσεις των ερωτώμενων.

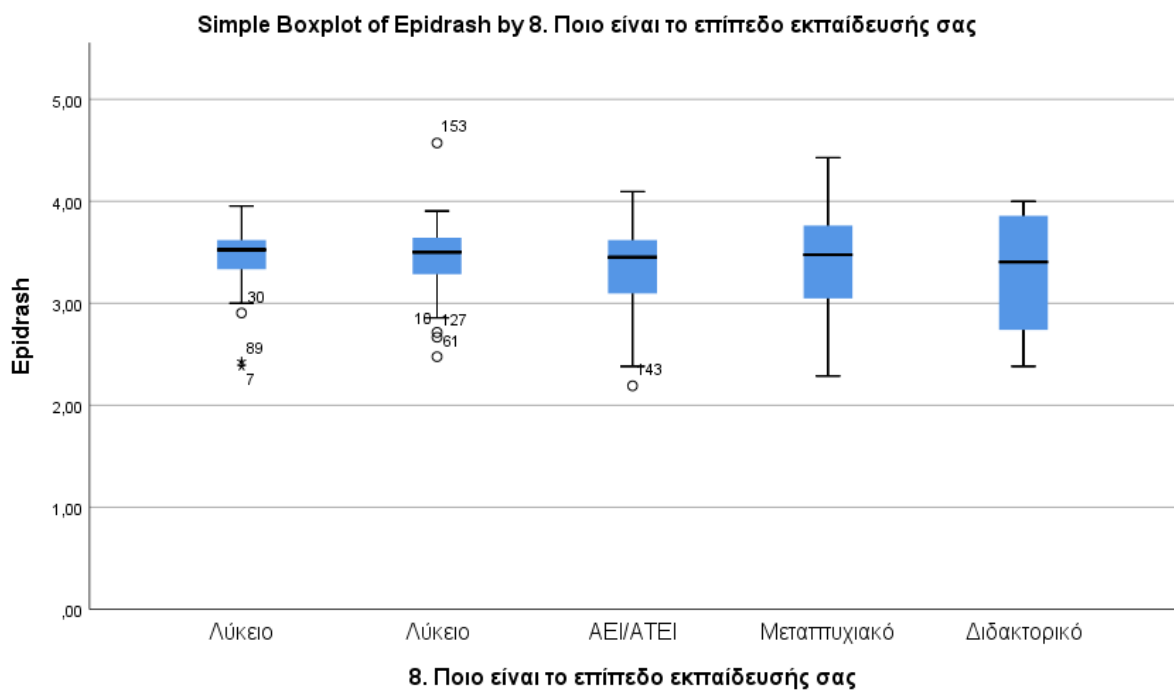

5. Σε ποια κατηγορία ανήκετε

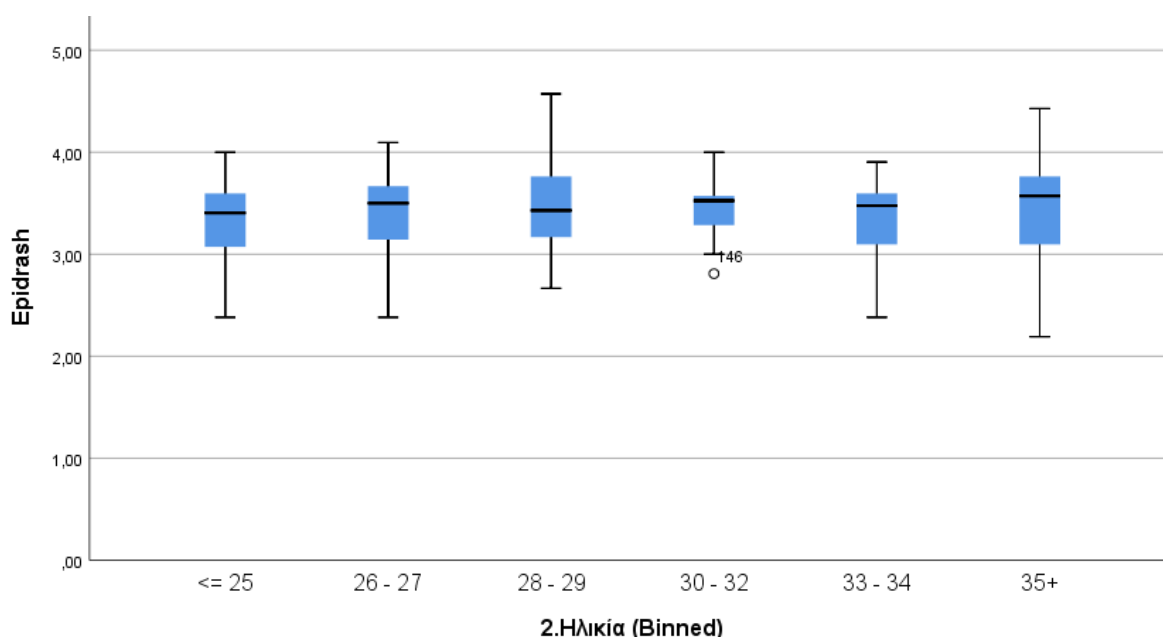
Το θηκόγραμμα που συγκρίνει την συνολική επίδραση των νέων από την οικονομική κρίση με βάση το μηνιαίο εισόδημα τους έχει αρκετό ενδιαφέρον. Ενώ οι τρεις πρώτες κατηγορίες των νέων με μισθό από 500 έως 1000 ευρώ, κυμαίνονται στην ίδια συνολική επίδραση περίπου στο 3,5, δηλαδή, συμφωνούν ότι έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση. Οι άλλες δύο κλίμακες, οι αμειβόμενοι από τα 1000 ευρώ και πάνω έχουν πτωτική τάση ως προς την συνολική τους επίδραση, δηλαδή βρίσκονται από το ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ από την συνολική επίδραση από την οικονομική κρίση, με τάση προς το διαφωνώ, δηλαδή υποστηρίζουν ότι δεν έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κατάσταση της χώρας μας.

Το συγκεκριμένο θηκόγραμμα συγκρίνει την συνολική επίδραση της οικονομικής κρίσης στους νέους ως προς το επίπεδο της εκπαίδευσής τους. Εξάγουμε το συμπέρασμα ότι, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης, οι νέοι έχουν κλίση προς το συμφωνώ, ότι δηλαδή, έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση. Το εύρος των απαντήσεων των ερωτώμενων των κατόχων διδακτορικού τίτλου είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με των αποφοίτων λυκείου που το εύρος τους είναι πολύ μικρό.

Τέλος, στο τελευταίο μας θηκόγραμμα κατηγοριοποιήσαμε την ηλικία των νέων και την συγκρίναμε με την συνολική επίδραση της οικονομικής κρίσης. Δεν παρατηρούμε μεγάλες αυξομειώσεις στις διάφορες ηλικίες, όλοι παρατηρούμε ότι έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση ανεξάρτητα από την ηλικία τους.

Σ' όλες τις οικονομικές και πολιτικές κρίσεις η νεολαία δεχόταν τα πιο ισχυρά πλήγματα. Σήμερα στον ευρωπαϊκό χώρο, και όχι μόνο, η νεολαία ιδιαίτερως, πληρώνει με πρωτοφανή ανεργία το βαρύ τίμημα των εφαρμοσμένων μνημονιακών πολιτικών. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξεταστούν σ' ένα πρώτο επίπεδο, οι παράγοντες που οδήγησαν σε οικονομικές κρίσεις την Ελλάδα και σ' ένα δεύτερο να διερευνηθούν οι συνέπειες και τα αποτελέσματα που είχαν αυτές οι κρίσεις για την ελληνική νεολαία.

Η κατάσταση της χώρας είναι πολύ δύσκολη. Η ποιότητα της ζωής των πολιτών χειροτερεύει και επικρατεί απαισιοδοξία και μεγάλη ανασφάλεια. Η

ανεργία έχει εκτιναχθεί σε πρωτόγνωρα για την χώρα ποσοστά, με όλες τις παρενέργειες που αυτό έχει (νεόπτωχοι, άστεγοι, αύξηση αριθμού αυτοκτονιών). Πλέον, σχεδόν, ένας στους 2 νέους είναι άνεργος καταλαβαίνουμε λοιπόν, ότι οι νέοι είναι τα θύματα της ανεργίας αλλά και της κρίσης γενικότερα. Αυτοί που υποφέρουν περισσότερο από την οικονομική κρίση είναι οι νέοι άνθρωποι. Η εργασιακή, λοιπόν, ανασφάλεια σε συνδυασμό με την ακρίβεια έχουν ως συνέπεια να κρατούν όλο και περισσότερους νέους στο πατρικό τους σπίτι.

Επίσης, βλέπουμε την πατρίδα μας να χάνει το πιο πολύτιμο και παραγωγικό της κομμάτι· τους νέους της, οι οποίοι ως άριστα εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε άλλες χώρες και θα διαπρέπουν. Οι αριθμοί των νέων που μεταναστεύουν έχουν φτάσει σε επίπεδα που θυμίζουν άλλες εποχές.

Οι νέοι λοιπόν πληρώνουν τις αμαρτίες παλιότερων γενιών , των πολιτικών που διακυβέρνησαν το κράτος και επίσης, το πελατειακό - κομματικό κράτος και το ρουσφέτι, όπου η λέξη αξιοκρατία πολλές φορές είναι άγνωστη και φυσικά το σπάταλο κράτος (νοσοκομεία, Δήμοι, Δημόσιες Υπηρεσίες κτλ) . Σε όλα αυτά τα προβλήματα προτείνουν λύσεις και θέλουν να τους εμπιστευτούμε οι ίδιοι που μας οδήγησαν εδώ . Οι αντιδράσεις πολλών εργαζομένων οι οποίοι βάνουσα έχουν 'κτυπηθεί' από εργοδότες φιμώνεται προκλητικά .Πέρα από την οικονομική κρίση βλέπουμε και μια κρίση αξιών όπου πολλοί εκμεταλλεύονται την ανάγκη συμπολιτών μας με σκοπό το κέρδος.

Τι χρειάζεται όμως τώρα; Χρειάζεται Αλληλεγγύη και οργάνωση, αλλαγή πολιτικής σε θέματα ανάπτυξης , περιορισμός γραφειοκρατίας, σταθερό φορολογικό σύστημα και ανεξάρτητη Δικαιοσύνη. Πολλά από αυτά φαντάζουν δύσκολα και εύκολα στα λόγια και επειδή οι πολίτες δεν ασκούμε Κεντρική Διοίκηση μπορούμε να ξεκινήσουμε από τα απλά. Ευχόμαστε λοιπόν όλοι η σημερινή κατάσταση της χώρας μας να μας γίνει μάθημα χωρίς άλλα παθήματα. Θα πρέπει λοιπόν να παρθούν ώριμες αποφάσεις, να ακολουθηθούν σωστές πολιτικές με γνώμονα πάντα το δημόσιο συμφέρον και να υπάρχει διαφάνεια σε όλες τις διαδικασίες με συνεχής ελέγχους. Επίσης

κρίνεται αναγκαίο να ενισχυθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις με παροχή κινήτρων σε αυτές στο να πραγματοποιούν επενδύσεις συμβάλλοντας επίσης με αυτό τον τρόπο στην καταπολέμηση της ανεργίας.

Με σωστά μέτρα λοιπόν, θα μπορέσει η χώρα μας και συγκεκριμένα η οικονομία μας να αντιμετωπίσει τις παθογένειες της, να ακολουθήσει δικές της πολιτικές και να μην εξαρτάται από τις αποφάσεις άλλων κρατών. Έτσι θα υπάρχει μεγαλύτερη αισιοδοξία για το μέλλον της σημερινής γενιάς αλλά και των επόμενων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην ψυχική υγεία»
Γ.Μπούρας, Λ.Λυκούρας
- «Children and Youth in Crisis” Protecting and Promoting Human Development in Times of Economic Shocks
- «Φύλο, Μετανάστευση και Οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Η τρέχουσα συζήτηση» Ν. Παπαγεωργίου, Χρ. Ν. Τσιρώνης
- «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην Ελλάδα»
Γιώργος Τσίσιος
- «Οι επιπτώσεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα από την υπαγωγή της Ελλάδας στον μηχανισμό στήριξης ΕΕ/ΔΝΤ» Αναστασάτος
- «Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011» Γιάννης Βαρουφάκης, Τάσος Πατωκός, Λευτέρης Τσερκεζής, Χρήστος Κουτσοπέτρος
- Η κρίση του 2008 (2008), Πωλ Κρουγκμαν - Αναστοχασμός
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (2015) Ετήσια Έκθεση 2007
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (2015) Ετήσια Έκθεση 2006
- «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους νέους»
<http://thesecretrealtruth.blogspot.com>
- «Νέοι, τα μεγάλα θύματα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα»
<http://tvxs.gr>
- «Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μία κρίσιμη συγκυρία» Βαγιανός Δ, Βέττας Ν. και Μεγήρ Κ.
- <http://okeanis.lib.puas.gr>
- <https://ec.europa.eu/eurostat>
- <https://www.inegsee.gr/ekdoseis/meletes/meletes-meletes/>
- <https://parapoda.wordpress.com>
- <http://repository.library.teimes.gr>
- <http://www.rodiaki.gr/article/144714/h-apogohteysh-twn-newn>
- http://news247.gr/ellada/eidiseis/h_krish_aukshse_tis_aytoktonies.1363337.html

Παράρτημα

Σας παραθέτω το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποίησα για να κάνω την έρευνα μου και σας υπενθυμίζω ότι έγινε μέσω του Google forms, επομένως μου ήταν αδύνατο να πετύχω την ακριβή μορφή του, αλλά το περιεχόμενό του είναι πιστό αντίγραφο και δεν φέρει καμία διαφορά.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Στόχος του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου είναι να εξετάσουμε στο κατά πόσο η οικονομική κρίση στην Ελλάδα επηρέασε τους νέους

1.Δημογραφικές ερωτήσεις

1. Φύλο

1. Άντρας
2. Γυναίκα

2.Ηλικία

3.Αριθμός μελών οικογένειας

4. Οικογενειακή κατάσταση

1. Άγαμος
2. Έγγαμος
3. Διαζευγμένος
4. Χήρος

5. Σε ποια κατηγορία ανήκετε

1. Φοιτητής

2. Ιδιωτικός υπάλληλος
3. Δημόσιος υπάλληλος
4. Ελεύθερος επαγγελματίας
5. Άνεργος

6. Τύπος εργασίας

1. Μερική απασχόληση
2. Πλήρης απασχόληση
3. Ανεργία

7. Το μηνιαίο σας εισόδημα είναι

1. <500
2. 501-800
3. 801-1000
4. 1001-1500
5. >1501

8. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής σας

1. Λύκειο
2. ΙΕΚ/ΟΑΕΔ
3. ΑΕΙ/ΑΤΕΙ
4. Μεταπτυχιακό
5. Διδακτορικό

9. Μένετε στο σπίτι των γονιών σας

1. Ναι
2. Όχι

Όλες οι ερωτήσεις που ακολουθούν πρέπει να απαντηθούν με την 5βάθμια κλίμακα Likert και η διαβάθμιση έχει ως εξής: 1. Διαφωνώ απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ απόλυτα

2. Προσωπικές δαπάνες

Σε τι βαθμό έχετε μειώσει τις δαπάνες σας λόγω της κρίσης

10. σε καταναλωτικά προϊόντα του super market

11. σε αγορά ρουχισμού

12. σε φαρμακευτικά προϊόντα

13. σε διασκέδαση

14. σε διακοπές

15. σε πράγματα που παλιότερα μπορούσατε να έχετε στην κατοχή σας

3. Κοινωνικό-ψυχικές επιπτώσεις

Σε τι βαθμό σας έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση

16. ως προς την επιθυμία σας για οικογένεια

17. ως προς τις διαπροσωπικές σας σχέσεις

18. ως προς την αναζήτηση εργασίας

19. ως προς τη σκέψη σας για απασχόληση σε κάτι διαφορετικό από το αντικείμενο του ενδιαφέροντός σας

20. ως προς το αν σκέφτεστε να φύγετε από την Ελλάδα

21. ως προς τις εναλλαγές στη διάθεσή σας
22. στον ψυχολογικό τομέα (άγχος, φόβος, νεύρα, θυμός, αρχή κατάθλιψης)

4. Πολιτικό-θρησκευτικές θέσεις

Σε τι βαθμό η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει

23. την θρησκευτική σας πεποίθηση
24. την εμπιστοσύνη σας στο πολιτικό σύστημα
25. την σκέψη σας στο να στραφείτε σε αλλαγή πολιτικού κόμματος

5. Προσδοκίες για το μέλλον

Σε τι βαθμό πιστεύετε

26. ότι θα επηρεαστεί η επιθυμία των πολιτών να φύγουν από την Ελλάδα
27. ότι θα βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας
28. ότι έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο χρεοκοπίας
29. ότι γίνεται σωστή ενημέρωση από τα ΜΜΕ για την οικονομική κατάσταση της χώρας
30. ότι θα μειωθεί η ανησυχία για το μέλλον σας